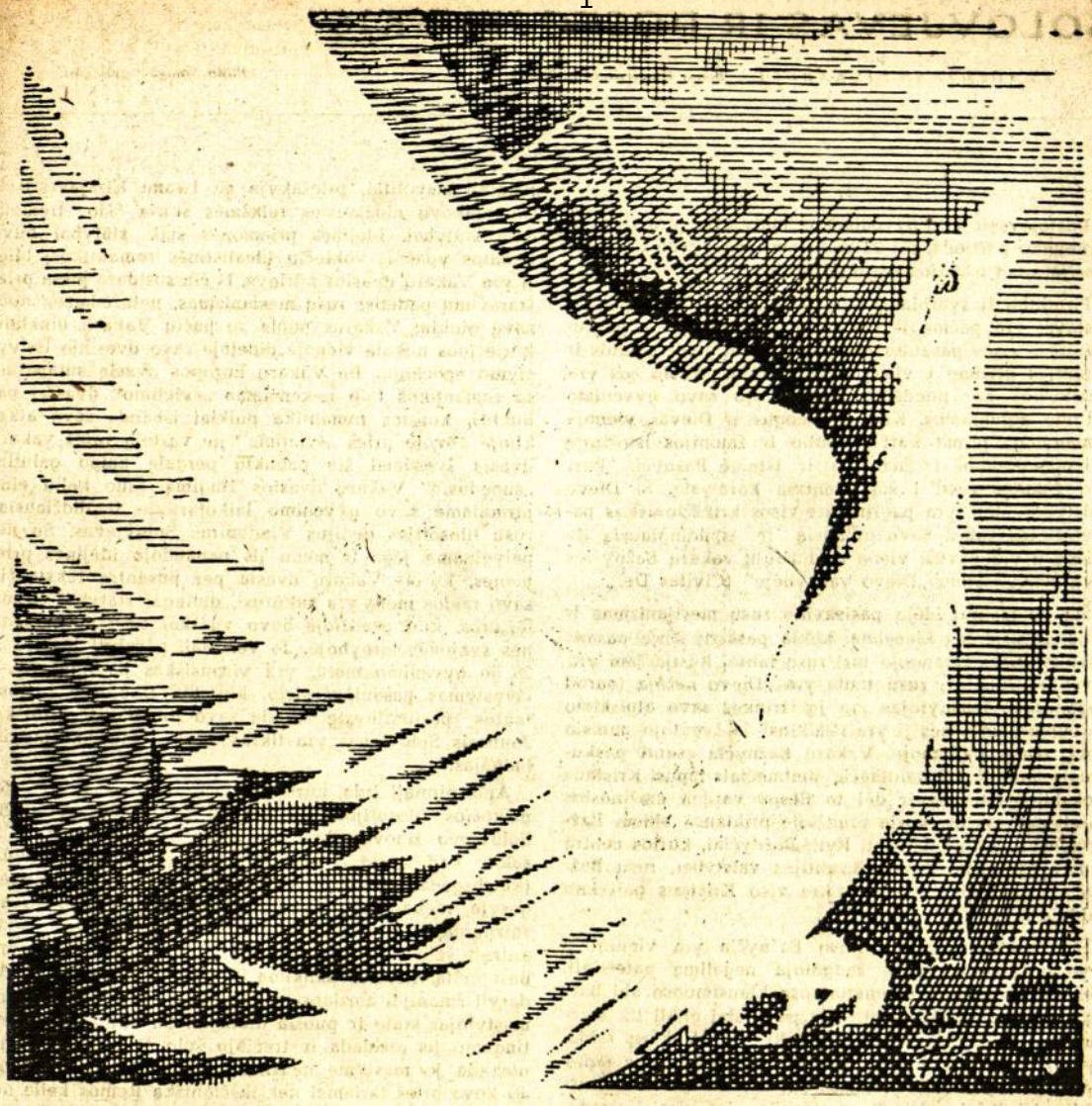

SIAME NUMERYJE:

ŠILKARSKIS Solovjevas ir Dostojevskis, BAGDANAVIČIUS Nepasaulėžiūrinės politikos klausimu, ŽEMKALNIS Šv. Onos Bažnyčia Vilniuje, RAMŪNAS Perversmas muzikiniam pasaulėvaizdy, * * * Vyskupo Padolskio kelionės, VERKADE Veržimasis į Dievą, APŽVALGA

Naujasis Gyvenimas

11 NUMERIS

SOLOVJEVAS IR DOSTOJEVSKIS

VLADIMIRAS ŠILKARSKIS, Bonos Universiteto profes.

Balio Sruogos atminčiai.

1.

Dostojevskis visą gyvenimą, o Solovjevas pirmąjį savo gyvenimo perijodą, iki 28 metų amžiaus gyveno rusiško mesijanizmo istorijos pasaulėžiūroje[1]).

Pirmutinį ir svarbiausį šios pasaulėžiūros principą jos atstovai yra paėmę iš visuotinės krikščioniškos pasaulėžiūros. Visos pasaulio pletotės prasmė glūdi gamtos ir žmonijos grįžime į vienybę su kūrėju, kurio jos yra netekusios per nuodėmę nuo tikrojo savo gyvenimo šaltinio atpuldamos. Kristus, žmogus ir Dievas vienoje asmenybėje pirmą kart pasaulio ir žmonijos istorijoje sujungė dievybę ir žmogybę ir įsteigė Bažnyčią, kuri turi žmones vesti į šią šventąją karalystę. Ši Dievo valstybės idėja yra pagrindinis visos krikščioniškos pasaulėžiūros šulas. Savo giliausią ir įspūdingiausią išraišką ji yra gavusi vieno iš didžiųjų vakarų Bažnyčios tėvų šv.Augustino „Dievo valstybėje" (Civitas Dei).

Šią Augustino idėją pasisavino rusų mesijanizmas ir prijungė prie jos klausimą, kokią paskirtį šioje pasaulinės istorijos sąrangoje turi rusų tauta. Rusija jam yra „šventoji Rusija"; rusų tauta yra „Dievo nešėja (narod bogonosec). Išganytojas yra ją išrinkęs savo atpirkimo darbui užbaigti, nes ji yra išlaikiusi jo šventojo mokslo tiesą visoje pilnumoje. Vakarų Bažnyčia esanti paskutiniais pirmojo tūkstantmečio šimtmečiais tapusi Kristaus mokslui neištikima ir dėl to tiesos vardan amžinosios karalystės raktus, kurie pradžioje priklausė abiem Bažnyčiom, ji turinti perleisti Rytų Bažnyčiai, kurios centrą sudarė Bizantija. Žuvus Bizantijos valstybei, rusų Bažnyčia esanti vienintėlė ir tikra viso Kristaus palikimo valdytoja.

Šios pretenzijos, kad Rusų Bažnyčia yra vienintėlė grynos Kristaus tiesos saugotoja negalima pateisinti. Nes pagrindiniuose dogmatiniuose klausimuose abi Bažnyčios vienaip moko. Skirtumo pagrindai glūdi tik skirtinguose keliuose, kurais nuėjo Rytų ir Vakarų raida. Rytų krikščionys tvirtina, kad Romos kelias esąs tapęs klaidingas, jos vadovaujama Vakarų Europa esanti iškreipusi krikščionybės tiesą, pagaliau jos visai išsižadėjusi ir net išėjusi į atvirą kova su ja.

Aistringos pastangos įrodyti Rytų Bažnyčios tyrumą, atmetant Vakarų nueitą klaidingą istorijos kelią sudaro trečiąjį esminį rusų mesijanizmo bruožą. Tam tikru atžvilgiu galima kalbėti apie tris šulus, ant kurių rymo visa rusų mesianizmo istorijos filosofija. Jei trečiasis šulas, nukreiptas prieš Vakarų Bažnyčią netenka savo tvirtumo, tai dar pasilieka kitu du šulai, kurie juk negalima pašalinti iš jokios krikščioniškos istorijos filosofijos. Tačiau rusų mesijanizmas, atėmus iš jo pretenziją, kad jis tik vienas teturi krikščioniškąją tiesą — visiškai sudūžta. Dėl to visiškai nėra nuostabu, kad visi rusų mesianizmo atstovai ypač jo tikrieji steigėjai taip vadinamieji slavofilai, priešakyje su Iwanu Kirejevskiu ir Chomjakovu didžiausios reikšmės skiria šio trečiojo šulo statybai. Idėjinės priemonės šiai. statybai buvo paimtos ypač iš vokiečių idealistinės romantikos; taigi ji yra Vakarų dvasios kūrinys. Iš čia susidaro pilna prieštaravimų padėtis: rusų mesianizmas, neturėdamas nuosavų ginklų, Vakarus puola su pačių Vakarų ginklais, kurie juos nukalė vienoje didelėje savo dvasinio išsivystymo epochoje. Jie Vakarų Europos dvasią sutapatina su romantikos taip nekenčiama „švietimo" dvasia; pabuklus, kuriuos romantika puikiai išbandė savo atkaklioje kovoje prieš „švietimą" jie vartoja prieš vakarų dvasią švęsdami šių pabuklų pergalę kaipo galutinį „sugedusių" Vakarų dvasios žlugimą. Šiuo keliu eina pirmajame savo gyvenimo laikotarpyje ir didžiausias rusų filosofijos genijus Vladimiras Solovjevas, Su nepalyginama jėga ir menu jis panaudojo idėjines priemones, kurias Vakarų dvasia per pusantro tūkstančio savo raidos metų yra sukūrusi, didingai statybai pasaulėžiūros, kuri pradžioje buvo visiškai rusų mesijanistinės svajonės tarnyboje. Jo veikalai, parašyti tarp 21 ir 28 jo gyvenimo metų, yra vispusiškas pagrindimas ir išvystymas pasaulėvaizdžio, kuriame tikėjimas į Rusų tautos pasiuntinystę randa savo tobuliausią išraišką. Jaunasis Solovjevas yra tikras rusiško mesijanizmo išbaigėjas.

Apie pirmąjį šulą, kuris yra bendras visiems krikščioniškosios filosofijos pavidalams, žymiausias Vokiečių Solovjevo žinovas, kun. Fridrikas Muckermanas S. J. sako, kad „nuo Augustino laikų valstybės sąvoka (Reichsgedanke), kuri vėl iškyla šios dienos žmogaus elgesyje, niekad taip plačiai, giliai ir žaviai nebuvo atvaizduota, kaip mūsų poeto-filosofo (Solovjevo)". — Ir antrąjį šulą — tikėjimą į Rusiją, kuri yra išsaugojusi nesuterštą Kristaus palikimą ir dėl to yra pašaukta atidaryti žmonijai amžinosios karalystės vartus — jaunasis mąstytojas stato ir puošia didingai. Su tokiu pat rūpestingumu jis atsideda ir trečiojo šulo statybai, nors jis niekada jo mąstyme neužima pačios pirmosios vietos. Jo kova prieš tariamai nekrikščionišką Romos kelią nevirsta kaip pas jo pirmatakus slovofilus atsitiktinomis pavienėmis kautynėmis, bet išsivysto į platų visuotinį puolimą, kuris remiasi vieningu istorjios vaizdu. Visą Vakarų dvasios raidą, kurios kryptį nustato Roma, jis vaizduoja kaip nuolatinį nuoseklų nusigrįžimą nuo pirminės krikščionškojo tikėjimo ir gyvenimo aukštumos.

2.

Ši pažiūra įgyja nepaprasto įspūdingumo ir vieningumo, kai Solovjevas į šio nusigrįžimo pagrindines stadijas perkelia evangelijos pasakojimą apie tris Kristaus gundymus. Romos vadovaujama Vakarų dvasia esanti visiškai pasidavusi toms pagundoms, kurias Išganytojas buvo atmetęs. Tai žinoma atsitiko ne iš karto, bet palaipsniui per tris ilgainiui istorijos begyje įvykusius iškrypimus. Pirmasis iškrypimas, po kurio būtinai turėjo sekti ir kiti, įvyko, kai Vakarų dvasia, kuri tada buvo išimtinai Romos vadovaujama, nusmuko, pasiduodama i š o r i n ė s j ė g o s p a g u n d a i. Katalikų Bažnyčia stvėrėsi Romos cezarių kardo ir valstybės jėgos priemonėmis bandė įgyvendinti savo tikslus. Tuomi ji išdavė savo tikėjimą į dvasinę gėrio jėgą, kurią Išganytojas jai

---

[1]) Čią spausdinama paskaita yra buv. Vytauto Didžiojo Universiteto prof. Šilkarskio įžanginė skaityta pradedant darbą Bonos universitete. Iš naujo ją perdirbęs ir beveik šešis kart praplatinęs Autorius yra ją išleidęs atskiru leidiniu jo paties redaguojamoje serijoje vadinamoje „Kleine Schriften aus der Sammlung „Deus Anima", Universitaets-Verlag Bonn. 2 sąs.

buvo atidengęs; ji visą savo viltį sudėjo išorinėje jėgoje ir įžengė į pavojingiausiąjį klystkelį, į kurį piktoji dvasia veltui bandė sugundyti Kristų.

Katalikybės klystkelis Vakaruose žinoma buvo pastebėtas. Bet tai neįstengė blogybės pagydyti. Po jėgos klystkelio sekė antrasis klystkelis: Vakarai tapo racionalistino išdidumo auka. Į šį klystkelį pateko protestantizmas, kuris vietoj apreiškimo pastatė žmogaus sprendimą arba, tiksliau kalbant, ribotą žmogaus protą. Nuo to laiko protestantizmas leidžiasi pakalne žemyn keliu, kuris veda į racionalizmą. Pagaliau visas žinojimo ir tikėjimo turinys yra išvedamas vien iš abstraktaus proto veikimo. Hegelio panlogizmas, kuris visą tikrovę suveda į abstrakčių sąvokų judėjimą, pasako paskutinį šios raidos žodį.

Proto išdidumas, kuris vadovavo Vakarams jų antrajame klystkelyje, buvo iš dviejų pusių atidengtas. Praktiškoje srityje protas pasirodė visiškai bejėgis prieš gyvuliškus instinktus ir aistras: tai su pasibaisėtinu aiškumu išryškėjo naujųjų amžių istorijos sąmyšiuose. Teoretinėje srityje „grynojo" proto pretenzija, pojučių patirties dalykuose pasikliauti tik abstrakcija, išjungiant pačią patirtį yra privedusi prie absurdo. Vokiečių panlogistinės spekuliacijos audinys baigėsi gėdingu žlugimu ir jų milžiniškų idėjinių pastatų griuvėsiuose prasidėjo trečiasis ir blogiausas Vakarų klyskelis, kurį galima pavadinti materialistine k ū n o p u i k y b ė: Vakarai nori akmenis paversti duona ir jos pagalba numalšinti kūno ir dvasios alkį. Šiuo klystkeliu Kristaus atpirkimo darbas buvo visiškai sunaikintas. Vakarai savo dvasinės raidos laipsniuose yra visiškai pasidavę visiems trims piktosios dvasios gundymams. Atsakomybę už šią raidą nešanti Romos Bažnyčia. Piktoji dvasia esanti visiškai įviliojusi į savo kelią Romos Bažnyčią ir jos apipavidalinamą Vakarų kultūrą ir tuo būdu yra nugalėjusi Kristaus dvasią.

Sena, filosofiškai mažai pagrįsta rusų mesijanistinė istorijos pasaulėžiūra su savo beatodairiniu rėmimu Rytų bažnyčios pretenzijos, kad ji esanti vienintėlė Kristaus tiesos atstovė Solovjevo filosofijoje įgijo vispusiškai išvystytą pavidalą. Jauno mąstytojo pasirodymas slavofilų stovykloje tokių žmonių kaip Iwanas Aksakovas ir Samarinas buvo džiaugsmingai sutiktas. Slavofilų pažiūromis ir jų tikslais buvo persiėmęs didžiausias Rusijos rašytojas Fedoras Dostojevskis. Reikia iš anksto prileisti, kad Solovjevo gilus ir vispusiškas idėjų apipavidalinimas, kurios nuo Sibiro kalėjimo laikų Dostojevskiui buvo brangios, ir kurias jis stengėsi, kiek buvo galima išreikšti savo meno kūriniuose, turėjo jam padaryti didelio įspūdžio. Ši hipotezė darosi neišvengiama, jeigu mes įsigilinsime į asmeniškus seno rašytojo ir jauno mąstytojo santykius.

3.

Pirmutinė Dostojevskio ir Solovjevo pažintis įvyko 1873 metais. Jaunas mąstytojas buvo kątik baigęs savo studijas ir baigė rašyti savo magistro disertaciją „Vakarų" filosofijos krizė". Šis jaunystės veikalas branduolyje turi jau visus pagrindinius tos pasaulėžiūros elementus, kurią jis atstovavo pirmajame savo gyvenimo periode. Jaunas filosofas senam rašytojui daro „žavinčio įspūdžio", kaip liudija Dostojevskio našlė savo „Gyvenimo atsiminimuose". „Juo dažniau mano vyras su juo susitikdavo — skaitome mes ten — ir su juo išsikalbėdavo, juo labiau jis jį mylėjo ir brangino jo dvasią bei jo vispusišką išsilavinimą". Nuostabi jauno svajotojo galva primena Dostojevskiui „vieną iš jo mylimiausių paveikslų, jauno Kristaus galvą" pieštą Annibale Carracci (ten pat). Solovjevo „veide ir būde" jis randa nuostabų panašumą su savo mirusiu draugu Šidlovskiu, kuris jo jaunystėje turėjo jam labai didelės geros įtaikos. Aštuoneri metai, kurių metu greitai prasidėjęs suartėjimas ilgainiui tapo gilia draugyste, pas Solovjevą buvo užimti jo pirmosios rusų mesianistinės filosofijos statyba. Dostojevskio sieloje tuo tarpu formavosi ir brendo mintys ir vaizdai, kurie savo galutinę išraišką rado „Brolių Karamazovų" šedevre. Abu vyrai buvo tada to paties senojo slavofilų mesijanizmo šalininkai. Išvada, kad jaunam mąstytojui jo 32 metų vyresnis draugas turėjo toli einančios įtakos besivystant jo slavofiliškoms idėjoms iškyla savaime. Ir žymiausieji vokiečių Dostojevskio tyrinėtojai Romano Guardini ir Theodor Steinbüchel[1]) Solovjevą vadina „mylimuoju Dostojevskio mokiniu". Tačiau iš arčiau įsigilinus ši nuomonė nepasitvirtina.

4.

Kokiu atžvilgiu Dostojevskis galėjo būti Solovjevo mokytoju?

Pirmąjį sąlytį su didžiuoju rusų romano meisteriu Solovjevas turėjo, kai jo pasaulėžiūra, kaip minėta, savo pagrindiniais bruožais buvo jau susiformavusi. Dostojevskis buvo genialus dialektikas, kuris kėlė deginančius religinės ir filosofinės pasaulėžiūros klausimus su gaivalinga jėga ir rungėsi su jais didžiausiu savo dvasinių jėgų įtempiu, nerasdamas tačiau nei sau pačiam patenkinamo sprendimo. O Solovjevas turėjo mažių mažiausia tokią pat dialektinę mąstymo jėgą, bet kartu su ja ir lygiai taip pat nuostabų sisteminį sugebėjimą. Jo statinys buvo statomas visomis priemonėmis, kurias jam teikė jo gilus filosofinis išsilavinimas. Dostojevskio išsilavinimas iki jo gyvenimo galo buvo likęs paviršutiniškas ir fragmentarinis; jo žinios filosofijos srityje beveik niekada nesiekė pirmųjų šaltinių ir buvo tik jo draugų jam perteikiamos. Tarp šių jo draugų Solovjevas buvo pats žymiausias, o per paskutinius aštuonerius jo gyvenimo metus ir pats artimiausias. Dėl to nelieka nieko kito kaip priimti, kad Solovjevas religijos filosofijos srityje ilgainiui tapo Dostojevskio vadovu. Kaip tik šio vadovavimo dėka pas didįjį romanų rašytoją paskutiniame jo šedevre mes pastebime labai ryškų aukštą religinės filosofijos polekį. Apie Solovjevą kaip apie Dostojevskio „mokinį" galima būtų kalbėti tik tada, jeigu Dostojevskio idėjose, pasisektų įrodyti bent vieną elementą, kurį tariamasis jo mokinys būtų galėjęs iš jo paimti. Tačiau tokio įrodymo joks Dostojevskio tyrinėtojas nėra patiekęs. Iš pirmo žvilgsnio į akį puolančio dviejų draugų pagrindinių idėjų panašumo daroma išvada, kad vyresnysis yra davėjas, o jaunesnysis gavėjas, visai neatsižvelgiant į tai, kad tas bendrumas lengviau galima išaiškinti toli einančia Solovjevo įtaka Dostojevskiui, negu Dostojevskio Solovjevui. Priimdami šią hipotezę, mes gauname raktą garsiausio Dostojevskio kūrinio, „Didžiojo inkvizitoriaus legendos" kilmės raidai.

Legendos branduolį sudaro šv. Rašto pasakojimo apie tris Kristaus gundymus perkėlimas į istorinę Vakarų Bažnyčios veiklą. Čia mes turime reikalą su meniškai tobuliausiu iš visų slavofilų bandymu apvainikuoti įsitikinimą, kad nesugadintas krikščioniškas tikėjimas yra tik Rytų Bažnyčioje. Solovjevas šią idėją išrutuliojo savo „Paskaitose apie dievažmogiškumą" kurias jis pirmais mėnesiais 1878 metų skaitė Petrapilyje dideliam klausytojų skaičiui. Dostojevskis buvo vienas iš tų, kurie reguliariai lankėsi šiose paskaitose, kuriose Solovjevo

[1]) Šio straipsnio tekstas buvo jau surinktas, kai man pateko į rankas neužmirštamo Stasio Šalkauskio mokinio, Antano M a c e i n o s studija „Didysis Inkvizitorius" (Atžalynas, Weilheim-Teck 1946). Tai yra p i r m o s e i l ė s filosofinis veikalas, nė kiek nenusileidžiąs geriausiems rusų ir vokiečių tyrinėjimams, pavestiems Dostojevskio pasaulėžvalgai.

pasaulėžiūra rado savo pirmąją vispusišką išraišką. Galima laikyti tikru dalyku, kad tos mintys, kurias Solovjevas savo jaunystės šedevre buvo išvystęs per prieš tai buvusius penkerius metus buvo jo ir Dostojevskio gyviausiai diskutuojamos. Kaip tik tuo laiku, kada brendo „Paskaitų apie dievažmogiškumą" mintys, draugiški santykiai tarp Dostojevskio ir Solovjevo pasidarė ypač artimi. 1878 metų gegužės mėnesio vidury miršta mylimasis Dostojevskio vaikas Alioša. Tėvas giliai sukrėstas ir veltui stengiasi atgauti dvasinę pusiausvyrą. Jo nuotaika kelia didelio susirūpinimo jo žmonai. Norėdama grąžinti vyrui norą gyventi ir kurti, ji prikalba jį vykti į garsų atsiskyrėlių vienuolyną „Optina pustyn". Dostojevskis kenčia labai sunkius epileptinius priepuolius. Vienas keliauti jis negali. Jo žmona tarp vyro bičiulių neranda kito žmogaus, kuris geriau tiktų palydėti sergantį rašytoją ir reikalui esant jį globoti, kaip Solovjevą.

Atsilankymas „Optina pustyn" vienuolyne pas garsųjį senelį, visų šventu laikomą atsiskyrėlį Ambrozijų abiem padaro gilų įspūdį. Idealinis senelio Zosimos vaizdas „Broliuose Karamazavuose" yra sukurtas pagal Optino senelį. „Giedrioj nuotaikoje ir iš pagrindų nurimęs" Dostojevskis grįžta į savo šeimą. Mintys ir vaizdai, kuriuos jis ilgai nešiojosi savo sieloje, kuriuos jis savo ankstyvesniuose kūriniuose sugebėjo išreikšti tik dalinai ir netobulai, dabar bežiūrint bręsta tyrame ir stiprinančiame Optinos vienuolyno ore ir nuolatinėje mylimo bičiulio draugystėje. Sekančiais metais tapo beveik užbaigtos abi pagrindinės romano dalys, dvi pagrindinės visos Dostojevskio kūrybos aukštumos: penktoji knyga su „Didžiuoju inkvizitoriumi" ir šeštoji su „Rusiškuoju vienuoliu". Su visu tikrumu galima sakyti, kad rašytojas, kuris taip aistringai laikėsi savo Bažnyčos, kuris buvo taip stipriai persiėmęs savo tautos mesijaniniu pašaukimu, stipriausius paskatinimus gavo iš mąstytojo, kurio kūryboje jis rado išbaigtą pateisinimą savo meilės ir tobulą pagrindimą savo tikėjimo. Nors kai kurios abstrakčios Solovjevo spekuliacijų mintys liko jam svetimos ir net neprieinamos, būtent kada filosofas pasikeldavo į šaltas grynojo protavimo sritis ir tarsi prarasdavo sąryšį su gyva tikrove, tačiau nuostabioji visuma turėjo jį labai stipriai patraukti. Šioje visumoje kaip tik tos dalys turėjo jam daryti galingo įspūdžio, kurios jo paties tvirčiausius įsitikinimus iškėlė didingoje meniškai išbaigtoje formoje. Prie tų dalių be abejo priklausė ir Solovjevo padarytas perkėlimas trijų Kristaus gundymų į istorinę Romos Bažnyčios veiklą. Šį perkėlimą padaro abu draugai, tačiau jaunesnysis pirmiau negu senesnysis. Ir jeigu kur tai ypač čia reikia priimti, kad toli einanti priklausomybė laiko atžvilgiu velesnės kūrybos nuo senesnės yra ne tik galima, bet ir būtina.

Žinoma, vieno skirtumo tarp Dostojevskio ir Solovjevo negalima išleisti iš akių. Pas jaunąjį mąstytoją Vakarai pasiduoda piktosios dvasios gundymui ne iš karto, bet pagrindinėse savo dvasinės raidos epochose. Pas senąjį rusų romano meisterį Katalikų Bažnyčia pasiduoda visoms pagundoms iš karto, tuo laiku, kada nuo jos atsiskiria Rytų Bažnyčia. Bet kadangi katalikybės klystkelis yra atsakingas ir už racionalizmo bei materializmo klystkelį, tai šis skirtumas neturi didelės reikšmės. Pagrindiniame dalyke abu draugai yra vieningi: Roma ir Vakarai yra patekę Piktojo valdžion. Tikro tikėjimo šviesa dega tik rytuose. Rusų tauta turi pasirūpinti, kad šventoji šviesa, kuri yra pašaukta atnešti išgelbėjimą visai žmonijai, neužgęstų. Tik, kai įsigilinama į šią pagrindinę pažiūrą, kurią Solovjevas vysto su nepalyginama filosofine ir menine jėga, tik tada gaunama raktas į garsiausiąjį Dostojevskio kūrinį „Didįjį Inkvizitorių".

(b. d.)

NEPASAULĖŽIŪRINĖS POLITIKOS KLAUSIMU

KUN. V. BAGDANAVIČIUS

Tąsa

III. Pasaulėžiūros klausimas

Daug kalbėdamas apie pasaulėžiūros nesuderinamumą su politika, apie pasaulėžiūrišką ir nepasaulėžiūrišką kūrybą prof. M. nesiima plačiau paaiškinti ką jis pasaulėžiūros žodžiu supranta. Tiesa, jis išryškina visuotinį pasaulėžiūros pobūdį, apie ką mes jau esame minėję.

Pasaulėžiūros visuotinumas, kurį iškelia pats prof. Maceina ir kuris figuruoja ir kitų autorių pasaulėžiūros definicijose, negailestingai liudija prieš jį patį, būtent, kad pasaulėžiūros išskyrimas iš vienos ar kitos gyvenimo srities yra jos žalojimas ir net jos paneigimas. Keista, kad kitoje vietoje pats prof. M. yra visiškai tos pat nuomonės: „Pasaulėžiūra yra visuma — sako jis. Ji turi pagrindinę idėją, kuri išsiskleidžia visose jos dalyse. Nubraukti vieną ar kitą jos dalį, reiškia sužaloti ją pačią ir net ją daugumoje atvejų visiškai paneigti" (A. 8, 343). Nejau prof. M. mano, kad politinė žmonių sąranga yra toks menkas dalykas žmogaus gyvenime, kad jį išbraukus iš jo pasaulėžiūros, pasaulėžiūra nebus sužalota ir paneigta?

1. Scheminis dualizmas pasaulėžiūrų vertinime

Mėgiama prof. M. tema yra kalbėti apie pasaulėžiūrų laisvę ir jų lygias teises kultūriniame gyvenime. Nei viena pasaulėžiūra demokratiniame gyvenime negali būti privilegijuota. „Kol valstybėje bus pasaulėžiūrinių partijų, siekiančių tvarkyti valstybės reikalus pagal vienos kurios pasaulėžiūros principus ir moralę, tol tikros ir nuoširdžios pasaulėžiūrų laisvės nebus" (M. Ž. 7, 10).

Būdamas labai griežtas pasaulėžiūroms politinėje srityje ir visas jas iš ten „en bloc" atmesdamas prof. M. yra labai joms atlaidus kultūriniame gyvenime. Tos pačios pasaulėžiūros, kurios yra kenksmingos politiniam gyvenimui yra visiškai priimtos ir joms visiška laisvė sudarytina kultūriniame gyvenime. Iš kur kyla šitas dvejopos moralės mastas, su kuriuo prof. M. matuoja pasaulėžiūras? Tas scheminis pasaulėžiūrų vertinimo mastas kyla iš to, kad prof. M. niekur nesvarsto ir nei puse žodžio neužsimena apie pasaulėžiūrų teisingumo klausimą. Jam visos pasaulėžiūros yra lygios vertės ir nei viena iš jų negali turėti privilegijuotos vertės kultūriniame gyvenime. Prof. M. nesigilina į pasaulėžiūrų išvidinį vertingumą, jų teisingumą ir mano su pasaulėžiūromis susitvarkyti scheminiu būdu: politikoje visas paneigdamas, kultūroje visas leisdamas, visas lygiavertėmis laikydamas. Išvidinė pasaulėžiūros kritika, laimėjimas objektyvios tiesos, kova už ją prof. M. nedomina. jis pasitenkina pažymėjęs, kad „Demokratinėje valstybėje kiekvienas turi teisę tokią atrankiotą pasaulėžiūrą turėti" (Aidai 8, 343). Tos teisės mes neneigiame, bet

mes teigiame pareigą, kad kiekvienas sąmoningas žmogus stengtųsi įsigyti galimai teisingesnę ir pilnesnę pasaulėžiūrą ir ja gyventi. Mums atrodo, kad tokią pareigą turėtų pripažinti ir prof. Maceina jeigu jis nenori sueiti kolizijon su savo kaip idėjinės organizacijos vadovo pareigomis. Ateitininkai savo kūrimosi pradžioje nepasilengvino sau kelio tolaikinėse pasaulėžūrų kovose pasiskelbdami, kad jie pasilieka kiekvienas sau atsinėštinę ideologiją, o į tas ideologijų kovas, sostus ir tautas griaujančias, jie nesikiša. Ne, jie užgulė ant Markso „Kapitalo", jie rungėsi su jo idėjomis ir tokiu būdu naujai laimėjo savo krikščionišką ideologiją, naujais įnašais praturtintą ir kovos nuskaidrintą. Tik tokia ne kitokia gali būti inteligento žmogaus laikysena įvairių pasaulėžiūrių atžvilgiu. Jis turi rungtis su jomis, laimėti ar pralaimėti. Bet jis negali, atsisakydamas pasaulėžiūras iš vidaus vertinti, įvertinti jas schematiškai: politikoje visas atmesti, kultūriniame gyvenime visas pateisinti. Šitokia bajoriška „splendid isolation" laikysena tų pasaulėžiūrinių kovų atžvilgiu, kurios vyksta politiniame pasaulyje, pasiskelbus savo pasaulėžiūrinį neitralumą, galima pateisinti nebent pasaulėžiūriniu svyravimu ir neapsisprendimu. Kiekvienas žmogus turi pareigų tiesos ir klaidos atžvilgiu. Šiuo atžvilgiu jis negali likti neitraliu. Tuo tarpu prof. Maceina savo sprendimu nori suparaližuoti mūsų laisvę tiesos ir klaidos atžvilgiu. Jis nori, kad mes turėdami galimybės pravesti parlamente mūsų manymu geresnį įstatymą, to nedarytume vien dėlto, kad tas įstatymas yra kilęs iš mūsų pasaulėžiūros ir kad tuo būdu mes galime politiką užkrėsti pasaulėžiūra; antra vertus jis nenori, kad mes visomis leistinomis priemonėmis ir visose srityse kovotume prieš tą ideologiją, kurią mes laikome bloga.

Taigi mes esame priversti pasisakyti prieš schematinį, sustingusį, pilną įnertiškos įzolacijos įvairių pasaulėžiūrų vertinimą ir pasisakome už kiekvienos pasaulėžiūros vertinimą visame gyvenimo plote pagal jos išvidinį vertingumą. Jokiai pasaulėžiūrai mes nepaneigsime to, ką ji turi teisingo bei gero, tačiau lai niekas iš mūsų nereikalauja, kad mes viską „en bloc" priimtume ar atmestume.

2. Nepasaulėžiūrinė politika krikščioniškos pasaulėžiūros šviesoje

Prof. M. savo studijoje „Kultūrinė demokratija" įrodinėja pasiremdamas Kristaus žodžiais, Bažnyčios tradicija, paskutiniųjų popiežių raštais ir vyskupų ganytojiniais laiškas, kad, kaip jis sako, „religija nėra valstybės dalykas ir kad valstybė ir Bažnyčia yra viena nuo kitos nepriklausomos sritys". Tiesioginių tekstų, pateisinti pasaulėžiūros atskyrimui nuo politikos šiuose šaltiniuose prof. M. nepavyksta rasti nei vieno.

Pagrindinis argumentas, kurį jis čia plačiai aptaria ir kitose savo raštų vietose dažnai naudoja, yra Krstaus pasakymas: „atiduokite kas cezario cezariui, o kas Dievo Dievui". Tačiau iš šio teksto Autoriui pavyksta išspausti tik tiek, kad čia Kristus „išvaduoja religiją iš priklausomybės valstybei, pripažįsta religinių dalykų savarankiškumą šalia politinių" (A. 8, 338). Toliau Autorius nušviečia, kaip religinis-kultūrinis gyvenimas vakarų Europoje išsilaisvino iš valstybės žinios ir perėjo Bažnyčios žinion. Iš Leono XIII Autorius laimi tai, kad „Dievas žmonių giminės globą padalino tarp dviejų galių: tarp bažnytinės ir valstybinės", kurios „kiekviena savo srityje yra suvereninė". Iš Lisabonos patriarcho kardinolo Cereyeros jis paima šiuos žodžius: „Valstybė nekuria religijos nei moralės. Bažnyčia gi nekuria politikos ir t. t. Ji tik palengvina Bažnyčiai atlikti jos pačios srities darbus ir tenkinti religines piliečių pareigas" (A. 8, 340). Kad nepasaulėžiūrinė politika yra pateisinama krikščionišku požiūru Autorius ne tik neįrodo, bet ir nebando įrodinėti. Tačiau tokią išvadą jis padaro!

Iš visos studijos sąrangos susidaro klaidinga įliuzija, kurią Autorius gale straispnio sustiprina savo žodžiais, kad įrodžius jog Bažnyčia ir valstybė yra savarankiškos, viena kitos nepriklausomos sritys, tai tuo pačiu yra jau įrodyta ir politikos nepasaulėžiūriškumas. „Pasaulietiškumas — taip prof. M. vadina savo politinę ideologiją — tasai pažadas atpalaiduoti visiškai dvasinę sritį nuo žemiškosios galios, pasirodo galop, kaip visai sutinkąs su evangeliškuoju principu skirti Dievą nuo cezario" (A. 8, 344). (Atpalaidavimas, žinoma, įvyksta ir žemiškosios srities nuo dvasiškosios galios. Tačiau šią pasėką prof. M. čia nepamini. V. B.).

Tačiau ko vertas yra šitas įliuzinis argumentas, kuris yra taip įmantriai sustatytas, kad yra pagavęs daug geros valios tikinčiųjų?

Visiškai reikia sutikti su prof. M. kad Bažnyčia ir valstybė yra atskiros viena kitos nepriklausomos ir tobulos organizacijos. Bet kai iš šitos prielaidos Autorius nori sugestijonuoti, kad ir katalikas valstybininkas turi būti pasidalinęs žmogus: laikąsis pasaulėžiūros savo visoje kūryboje ir jos nesilaikąs politikoje, tai mums kyla labai didelių abejonių. Kristaus pasakymas apie tai, kad reikia atiduoti kas cezario cezariui ir kas Dievo Dievui, nurodo kaip pilietis turi žiūrėti į Bažnyčią ir Valstybę, būtent: jis turi į jas žiūrėti kaip į dvi atskiras įstaigas, kurioms abiem jis turi pareigų. Tačiau Kristus čia visiškai nekalba apie tai, kaip tas pat žmogus turėtų elgtis pats tapęs valdžios atstovu ar jos laikytoju. Jis visiškai nesako, kad tapęs valdžios žmogumi, jis jau tuo pačiu yra laisvas nuo pareigos Dievui ir gali visas be jokios atodairos atsiduoti tik cezariui. Išlaisvinti žmogų iš pasaulėžiūrinės priklausomybės gal būt prof. M. pasisektų jeigu evangelijose nebūtų tokių vietų, kurios sako: ar valgote ar geriate, ar ką kitą darote, viską Dievo

Lietuvių grupė, šįmet dalivavusi bendroje Augsburgo miesto Dievo Kūno procesijoje.

garbei darykite. Vadinasi net joks menkiausias veikimas nėra išimtas iš tos Dievo karalystės subordinacijos į kurią tikintysis yra pakviestas, tai ką jau bekalbėti apie bet kokį valstybinį darbą, nuo kurio priklauso įštisų žmonių kartų likimas ir jų laimė — ar nelaimė. Šv. Rašte niekur nei iš tolo nėra užsiminta, nei prileidimo nepadaryta, kad tas, kuris nori būti Kristaus mokiniu kai kuriuose gyvenimo sektoriuose nors ir menkiausiuose dalykuose, galėtų veikti ne kaip krikščionis.

Priešingai, pats Kristus daugelį kartų pabrėžia savo valdžią į visus net žemiškuosius dalykus. Pavyzdžiui, kad ir Mato 29 skyrius 18 eilutė: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje." Šią mintį toliau vysto ap. Povilas laiške kolosiečiams. Jis ten išeina į kovą prieš tuos, kurie savo pasaulėžiūrą grindžia „pasaulio elementais", o ne ta dieviškąja pilnuma, kuri yra Kristuje. Jis perspėja savo tikinčiuosius, kad jie šiuo tuščiai skambančiu mokslu nesiduotų suviliojami. Nes Kristus „yra visokio viešpatavimo ir valdžios galva" (Kolos 2, 8—10). Vadinasi ap. Povilas ne tik pasisako už tai, kad valdžia yra priklausoma Kristaus, bet ir persergsti tikinčiuosius nuo tos ideologijos, kuri yra grindžiama ant įvairių gyvenimo sričių autonomiškumo, ant tų „pasaulio elementų".

Tamprus valstybinio gyvenimo sąryšis su pasaulėžiūra yra visuotinė šv. Rašto Senojo Testamento tradicija.

Šv. Rašto žinovai (pav., J. E. vysk. Padolskis), atkreipia mūsų dėmesį į tą įdomią aplinkybę, kad Babelio bokšto istorijoj, aprašytoj Mozės kn. 11 perskyrime, Babelio bokšto statytojai visiškai savo darbo negrindė pozityviu nusistatymu p r i e š Dievą. Ten papraščiausiai apie Dievą yra tik nutylima, o bokšto statymo tikslai yra išreiškiami visai nekaltoje formoje: „pasistatykime miestą ir bokštą, kurio viršūnė dangų siektų ir kad mes išgarsėtume ir kad nebūtume po visą žemę išblaškyti". Ir pakako šitokio „nekalto" pobūdžio Dievo palikimo šalia viešojo darbo, kad Dievas nuo jų nusigręžtų ir jų kalba susimaišytų ir jų valstybės kūryba žlugtų.

Babelio statybos istorija mums liudija S. Testamento pažiūrą į valstybės ir religijos santykius. Nėra reikalo, kad valstybė išeitų p r i e š Dievą, gana to, kad ji bando apsieiti, b e Dievo ir ji jau tampa bedieviška.

Dėlto šv. Augustinui yra atmestina kiekviena valstybė jeigu ji tik žemiškų tikslų ieško ir Dievo išsižada. „Kainas pagimdė Enochą, rašo jis, ir j o v a r d u jis miestą įsteigė, būtent: žemiškąjį miestą; ne tokį, kuris per šį pasaulį kaip per svetimą šalį keliauja, bet kuris savo laikinėje taikoje ir gerovėje savo ramybės ieško" (Civ. Dei XV. 18).

Kai mes įsižiūrime į dogminių klaidų istoriją, besitęsiančią per abu krikščioniškosios eros tūkstantmečiu, mes galime pastebėti tam tikrą bendrą jų kryptį ir tam tikrą jų dėsningumą. Viskas čia sukasi apie Kristaus įsikūnijimo paslaptį; apie tai, kad Dievas tapo žmogumi. Įsikūnijimas bei pasaulio atpirkimas turi, jei taip galima išsireikšti, kryptį iš Dangaus į žemę; jis šiuos abu dalykus nori suderinti, žemę nušviesti dieviška šviesa pačioje jos žemiškoje gelmėje. Kristus savo dieviškos ir žmogiškos prigimties susijungime suderino dangų ir žemę. Kaip teisingai sako prof. Šilkarskis, „su Dievo įsikūnijimu krikščionybė kyla ir žūva" (Solowjew u. Dostojefskij „Stimmen der Zeit", 141. Band, Heft 2, 116 s.). Jei ši tiesa yra negyva krikščionijoje, tai ir apie pačios krikščionijos gyvumą galima abejoti. Rytų dualizmas, skelbiąs amžiną gėrio ir blogio, kūno ir dvasios nesandermę, beveik visą pirmąjį tūkstantmetį stengėsi sugriauti Dievo įsikūnijimo tiesą. Tarsi koks planingas, įvairiausiomis formomis besireiškiąs puolimas stengėsi iškreipti ar subanalinti šią tiesą. Klaidžiamokslis kilo po klaidžiamokslio neigdamas Kristuje ar tai žmogystę ar tai Dievystę ar tai jų harmoniją viename asmenyje. Devintajame šimtmetyje pagaliau šie klaidžiamokskliai buvo galutinai nugalėti. Rytų Bažnyčioje ta tikėjimo pergalė, deja neįstengė prasimušti iki kasdieninės tikrovės ir liko tik moksle. Dėlto Solovjevas galėjo apie Rytus sakyti savo trėčioje kalboje Dostojevskiui paminėti: „Religinė bendruomenė t. y. Bažnyčia buvo atitverta nuo pasaulinės bendruomenės; ji buvo nuo pasaulio uždaryta vienuolynuose, o viešuma buvo palikta stabmeldiškų aistrų ir įstatymų valdžiai. Nestoriaus dualizmas, pasmerktas teologijoje, tapo tikruoju Bizantijos valstybės pagrindu" (Cit. iš prof. Šilkarskio, ten pat). Kažin ar ne čia reikia ieškoti tolimosios ir visuotinės priežasties, kad rusų tautos politinis gyvenimas, iš jo pasitraukus krikščioniškajai pasaulėžiūrai, tapo išduotas žiauriai Niekio valdžiai?

Vakarų Europoje šiuo atžvilgiu buvo kiek geriau. Čia kurį laiką vienur daugiau kitur mažiau Kristaus įsižeminimo šviesa buvo prasiveržusi iki kasdieninio gyvenimo. Šį Vakarų Europos gyvenimą galima apibudinti prof. M. Žodžiais: „Kristaus žygis iš esmės buvo religinis, tačiau jis turėjo didelės ir kultūrinės ir sykiu politinės reikšmės" (A. 8, 339).

Tačiau dualistinė tendencija, nepakelianti šitos dangaus ir žemės sandermės, čia iškilo naujomis formomis. Šį kartą ji nelietė Kristaus asmens. Dabar ji jau lietė tą „antrąjį Kristų", tą, kuris bandė savo nedrąsiais ir grubiais žingsniais didžiąją Dievo-Žmogaus sandermę įgyvendinti savo asmenyje. Naujaisiais amžiais dualizmas turi visuomeninį pobūdį. Jis grąsina žmonių organizacijoms. Galingas jo revanšas, apvaldęs visą Vakarų Europos gyvenimą, buvo protestantizmas. Jis nesugebėjo savyje suderinti dvasinį Kristaus mokslo palikimą su jo organizaciniu palikimu — matomaja Bažnyčia. Dvasinį palikimą jis norėjo pasilaikyti, o organizacinio — atsisakė.

Jansenizmas vėliau Prancūzijoje savo rigorizmu iškasė grabę tarp Dievo malonės veikimo ir žmogaus pastangų. Jis civilinį miestietišką gyvenimą suvedė kolizijon su religiniu gyvenimu. Paskui atsirado deizmas su apšvieta, atmesdamas bet kokį Dievo kišimąsi į pasaulio reikalus. Atsirado liberalizmas, reikalaudamas prašalinti religiją iš viešojo ir valstybinio gyvenimo. Ir kai religinio momento atmetimas buvo pasiekęs savo zenito, Popiežius Pijus X, vėl priminė Vakarų Europos pasauliui prarastą garbę ir metė šūkį „visa atnaujinti Kristuje". Šį šūkį išgirdo vieno Europos pakraščio mokslus einantis jaunimas. Leonas XIII tam šūkiui buvo paruošęs kelią nutiesdamas gaires politinio ir socialinio gyvenimo atnaujinimui. Pijus XI pakvietė pasauliečius į religinio apaštalavimo darbą. Pijus XII eina tuo pačiu keliu tolyn visą žmogaus gyvenimą pašvęsdamas Mistiniame Kristaus Kūne.

Deja, negalima nepastebėti, kad prof. Maceinos keliamos politikos ir pasaulėžiūros atskyrimo idėjos atitrūksta ne tik nuo ateitininkijos kilmės kamieno, kuri yra išsprogusi Pijaus X pontifikato idėjų šilumoje, bet rodos visai pereina į priešingą pusę ir atstovauja tą dualizmą ir tą tendenciją skaldyti Kristų, vistiek: pirmąjį ar „antrąjį" Kristų, ap. Povilo žodžiais betariant, kuris bando pirmuoju Kristumi pasekti savo istorinėje situacijoje.

Bažnyčios vyriausias Autoritetas nekartą yra pasisakęs prieš tas pažiūras, kurios dabar yra prof. Maceinos atstovaujamos. Popiežius Pijus IX savo enciklikoje „Quanta cura" jau 1864 metais tokią pažiūrą vadina nedora ir neprotinga (impium absurdumque). „Jūs patys Gerbiamieji Broliai — rašo jis vyskupams — gerai ži-

note, kad šiais laikais daug kas griebiasi nedoro ir neprotingo taip vadinamo natūralizmo principų ir drįsta skelbti, kad geriausias viešosios gerovės pagrindas ir civilinė pažanga reikalauja, kad valstybė būtų sudaroma ir valdoma neatsižvelgiant religijos, tarytum jos visiškai nebūtų arba bent nedarant jokio skirtumo tarp teisingos ir klaidingų religijų."

Dėlto neturėtų prof. Maceina stebėtis, kad tremtyje esantieji visi Lietuvos vyskupai nerodė palankumo jo skelbiamoms idėjoms ir įvairiomis progomis prieš jas pasisakė. Taip pat ir III popiežiaus misijos Delegatas Lietuviams savo ganytojiniame laiške 1948 metų 16 vasario proga pasisakė politikos ir pasaulėžiūros santykių klausimu. Jis pakartotinai pabrėžė didelę ir pirmaeilę religijos reikšmę Lietuvos valstybės kūrime. „Valstybinės priemonės yra reliatyvios ir gali būti labai pavojingos, jeigu jos atsipalaiduoja nuo gyvenimo visumos, nuo amžinų Kūrėjo dėsnių ir pradeda veikti savarankiškai. Tuomet jos pražudo ir tautą ir pačios save" (3 pusl.)

Kaip paskutinį Bažnyčios žodį politikos ir pasaulėžiūros klausimu reikia laikyti kanoną apie žmonių pareigą dalyvauti rinkimuose. Šis kanonas buvo priimtas jau 1945 metais, bet 1947 m. kovo 31 d. dar kartą patvirtintas. Jis antroje savo dalyje sako: „Katalikai savo balsus gali atiduoti tik tiems kandidatams ir tiems kandidatų sąrašams, dėl kurių jie yra tikri, kad jie gins ir gerbs Dievo religijos ir Bažnyčios teisę viešame ir privačiame gyvenime". Be abejo neturėtų pareigos ginti Dievo, religijos ir Bažnyčios teisių tokie atstovai, kurie būtų įsitikinę, kad politiniame gyvenime iš viso neturi būti pasaulėžiūros įtakos.

Po tiekos popiežių enciklikų nuo Pijaus IX iki Pijaus XII, pasmerkusių išvidinį žmogaus suskilimą, kuris reiškiasi tuo, jog žmogus praktiniame ypač politiniame ir ekonominiame darbe negyveno tuo, kuo tikėjo, bandyti vėl iš naujo skelbti, kad yra gyvenime sričių, kuriose pasaulėžiūra negalioja yra mažų mažiausiai didelis pavėlavimas.

3. Pasaulėžiūros prievarta.

Atskirai reikia pasvarstyti prof. M. daromą pasaulėžiūrai priekaištą, kad ji yra šaltinis prievartos ir priespaudos. Pasaulėžiūrinė politika, pasak prof. M. yra tokia, kuri tvarko valstybinius reikalus pagal kurios vienos pasaulėžiūros reikalavimus. „Bet kaip tik todėl ji negalės duoti laisvės kitoms pasaulėžiūroms." „Pasaulėžiūrinė politika savaime negali leisti gyvenime konkrečiai ir realiai reikštis kitoms pasaulėžiūroms, nes šis leidimas jau tuo pačiu sugriautų pagrindinį tokios politikos pasiryžimą tvarkyti valstybę pagal savo (pabr. prof. M.) pasaulėžiūrą" (M. Z. 7. 9—10).

Aiškumo dėlei turime pasakyti, kad čia kalbėsime tik apie prof. M. daromą prievartos kaltinimą pasaulėžiūrai. Prof. M. taip pat kalba ir apie nuosavą politikos prievartiškumą, apie kurį mes pakalbėsime vėliau.

Kalbant apie pasaulėžiūros prievartiškumą reikia visų pirma atitaisyti prof. M. nuomonę, kad ne dėlto pav., aš laikausi šios pasaulėžiūros politikoje, kad ji yra mano pasaulėžiūra, bet dėlto, kad ji yra teisinga. Jeigu pavyktų prof. M. įrodyti, kad mano pasaulėžiūra yra klaidinga, aš jos nesilaikyčiau ne tik politikoje, bet ir mokykloje. Vadinasi visa pasaulėžiūros jėga kyla ne iš nuosavybės, bet iš tiesos. Tiesos atžvilgiu mes nesame laisvi. Kiekvienas doras žmogus, pažinęs tiesą turi padaryti iš jos praktiškas išvadas. Net ir draugystė negali sukliudyti šias išvadas padaryti. Tiesa ir teisinga pasaulėžiūra turi savo išvidinę prievartą iš kurios negali išsisukti joks doras žmogus.

Tačau prof. M. nekalba apie šitą išvidinę tiesos prievartą. Jis kalba apie tai, kad pasaulėžiūriniai žmonės savo pažiūras nori primesti kitiems prievartos keliu. „Visais viduriniais amžiais krikščionybė buvo pasidariusi oficialia valstybine religija, ir betkuris nusikaltimas religijai buvo sykiu nusikaltimas ir valstybei, vadinasi baustinas net ir fizinėmis bausmėmis, neišskiriant nei mirties bausmės. Iš čia gimė inkvizicija, eretikų persekiojimas, jų deginimas. Atsiradus protestantizmui . . . pasaulėžiūros įtaka politikai dar labiau sustiprėjo" (M. Ž. 7,7).

Dabar kyla klausimas, ar ši prievartos dvasia, apie kurios reiškinius čia kalba prof. Maceina, glūdi kalbamoje pasaulėžiūroje, ar ne. Jeigu ištikro tokia prievartos dvasia glūdi toje pasaulėžiūroje, tai pagal prof. Maceinos nuomonę, ją reikia nušalinti nuo politinio gyvenimo, o pagal mano nuomonę ją reikia prašalinti ir iš viso kultūrinio gyvenimo.

Tačiau, jeigu šios pasaulėžiūros ideologijoje negalima rasti pėdsako, kad ji tokią prievartos dvasią skleistų ar palaikytų, tai reiškia, jog šių apgailėtinų reiškinių priežasties reikia ieškoti kur kitur, o ne šioje pasaulėžiūroje.

Gal būt jie kyla iš žmogaus prigimties, kuri yra linkusi iškrypti ir nusikalsti? Gal būt jie kyla iš kitos, iš šalies prisiplakusios ideologijos (pav., praėjus keletui šimtmečių gal būt krikščionišką pasaulėžiūrą kaltins už tai, kad Europos krikščionys šiandien išžudė žydus, visai užmiršdami, kad čia buvo prisiplakusi kita ideologija; panašiai kaip inkvizicijos žudymai šiandien be niekur nieko yra primetami krikščioniškai pasaulėžiūrai)? O gal būt ta prievarta kyla iš to, kad jos vykdytojai kaip tik iškreipė ir nesilaikė savo pasaulėžiūros ir jos vietoje veikė „didžiųjų socialinių, ekonominių, kultūrinių ir politinių uždavinių" vedini. Tik tada galima kaltinti pačią pasaulėžiūrą dėl jos atstovų padarytų nusikaltimų, kada tie nusikaltimai jau ir ideologijoje yra pagrįsti. Pav., komunizmą galima kaltinti dėl žmogaus paniekinimo ir nuženiminimo dėlto kad pačioje jų ideologijoje į žmogų žiūrima tik kaip į medžiaginį ir laikinį dalyką ir leidžiama jam daryti prievartą su juo elgiantis kaip su daiktu.

Dėlto mums rūpi išaiškinti ar galima įrodyti krikščioniškoje ideologijoje glūdint prievartos dvasią. Turime konstatuoti, kad šito uždavinio nei prof. M. nesiima. Jis pasitenkina keletą kartų suminėjęs įvairius liūdnus faktus. Jis sumini, kad šitie faktai yra iš krikščionybės ir kad ji buvo tada oficiali religija ir to pasėkoje jis tuojaus eina svarstyti reikalo, kad pasaulėžiūra būtų atskirta nuo politikos.

Tačiau kai ateina laikas prof. M. kaltinti valstybę už tai, kad ji pavergia žmogų, ne tik jo politines laisves

---

DELEGATŪROS PRANEŠIMAS

1. Delegatura praneša, kad Metrikų Skyrius numato artimoj ateityje baigti savo darbą. Todėl prašymai metrikoms sudaryti bus priimami tik iki š. m. liepos mėn. 31 dienos. Norintieji minėtais dokumentais apsirūpinti, raginami neatidėliojant tai padaryti.

2. Pranešama suinteresuotiems lietuviams katalikams intelektualams, kad šią vasarą (kaip ir pernai) vakarinėse Vokietijos zonose lankysis T. Gerald A. Walsh S. J. ir T. Eduard Rooney S. J., parinkdami iš išvietintųjų intelektualų tinkamus įvairioms J.A.V. katalikų mokykloms mokytojus. Jie priiminės interesantus sekančiai:

Münchene — birželio mėn. 24—26 dienomis;
Frankfurt/Hoechst — liepos mėn .2—6 dienomis;
Prancūzų zonoj — birželio mėn. 26 — liepos mėn. Id.;
(priėmimo vieta nėra nustatyta)
Britų zonoj — liepos mėn. 7—16 dienomis;
(Meppen, Hannover, Hamburg)

Interesantai bus priiminėjami NCWC įstaigų patalpose. Kitų tikslesnių žinių Delegatura neturi.

DELEGATŪROS KANCLERIS

atimdama, bet ir priversdama „žmogų prisiimti jam svetimas pažiūras, sistemas, net meno stilių ir religinį kultą" (A. 8, 337), tada jis krikščioniškoje pasaulėžiūroje geba matyti Vakarų Europos kultūros išlaisvintoją. Jis tada ne tik neužsimena apie šioje pasaulėžiūroje slypintį prievartos daigą, bet — kas labai keista yra — šiam kartui užmiršta ir savo bepasaulėžiūrinę politiką ir krikščionybę laiko didelės reikšmės politiniu žygiu ir nauju lapu politinėje istorijoje. Štai prof. M. Žodžiai: „Todėl nors Kristaus žygis iš esmės buvo religinis, tačiau jis turėjo didelės ir kultūrinės ir sykiu p o l i t i n ė s (mano pabr. V. B.) reikšmės. Juo prasideda pasak F. Arnold, naujas lapas politinėje istorijoje" (A. 8, 338—9).

Vadinasi krikščioniškos pasaulėžiūros pagrinduose negali būti kalbos apie slypinčią prievartos dvasią. Krikščioniškoji ideologija yra išlaisvintoja, bet ne pavergėja. Bet gal vėliau, gal šimtmečių bėgyje ta ideologija pakito ir buvo jon įnešta prievartos dvasia? Šiam reikalui išaiškinti mes ir vėl galime pasinaudoti prof. M. citatomis: šį kartą pop. Leono XIII žodžiais jis tiksliai nusako valstybės ir Bažnyčios ribas. „Dievas, sako popiežius, žmonių giminės globą padalino tarp dviejų galių: tarp bažnytinės ir valstybinės. Viena yra įsteigta dieviškiesiems dalykams, antra — žmogiškiesiems. Kiekviena savo srityje suvereninė. Tačiau kiekviena turi savo ribas, kuriose turi pasilikti . . . Tuo būdu kiekviena iš jų darosi tarsi kokio rato aprėžta, kuriame kiekviena veikia savarankiškai ir pagal savo teisę" (A. 8. 339—40). Vadinasi ir iki paskutiniųjų laikų Bažnyčios moksle nėra skelbiamas koks pasikėsinimas prieš valstybę, ar prievartos priemonių mokslas, bet pripažįstama, kad valstybė ir Bažnyčia yra viena kitos, kaip kokio rato aprėžta. Čia akivaizdžiai matosi išreikštas tas pat mokslas, kurį Kristus paskelbė savo sakinyje: „Atiduokite kas cezario cezariui, kas Dievo Dievui".

To paties pobūdžio yra prof. M. paduodama ir kardinolo Cerejeira citata.

Pasaulėžiūros klausimuose Bažnyčios tolerancija negali eiti taip toli, kad neskirtų klaidingos ir teisingos pasaulėžiūros ir joms visoms be atodairos į jų išvidinį vertingumą pripažintų lygias teises. Tačiau būtų neteisinga manyti, kad Bažnyčia neturi tolerancijos kitaip manantiems. Štai kaip apie tai kalba pop. Leonas XIII savo enciklikoje „Libertas". „Nors ji (Bažnyčia) teisę pripažįsta tik tiesai ir dorai, tačiau ji nieko neturi prieš, kad pasaulinė valdžia kai ką toleruoja, kas tiesai ir teisingumui yra priešinga, jeigu tai daroma norint didesnės blogybės išvengti arba kokį tikrą gėrį laimėti ar jį apsaugoti". Bažnyčia ne tik negundo valstybės prievartos priemonėmis skelbti savo pasaulėžiūrą, bet nurodydama į paties Dievo pavyzdį skatina ją būti atlaidžia ir kantria su visais: „Pats begalinis ir gerasis Dievas, kuriam jėgos netrūksta, savo išmintinga apvaizda pakenčia pasaulyje blogį iš dalies dėlto, kad nebūtų sukliudyta didesniam gėriui atsirasti, iš dalies dėlto, kad didesnio blogio neįvyktų. Valstybių valdžios turi šiuo atžvilgiu sekti pasaulio Valdytojo pavyzdžiu. Kadangi žmogiškoji vyresnybė negali iš karto viso blogio prašalinti, ji turi pasak šv. Augustino, kai ką pakęsti ir nenubaustą palikti, bet kas bus Dievo Apvaizdos nubausta ir teisingai nubausta".

Vadinasi negalima kaltinti krikščioniškos ideologijos, kad ji skelbtų gėrio skleidimą forsuotu būdu. Ji, kaip matome, lyg tas Evangelijos šeimininkas, kurio kviečiuose iš nakties atsirado kūkalių, ne tik neskatina savo tarnus eiti jų išrauti, bet net draudžia jiems tai daryti.

Jeigu mes ieškotume psichologinės priežasties, kuri paskatino prof. M. paskelbti savo nepasaulėžiūrinės politikos teoriją, tai turbūt reikėtų ją rasti toje aplinkybėje, kad šiandien žmonijos sąmonėje pabunda viena labai didi tiesa. Ši tiesa yra ta, jog kiekvienas žmogus, nepaisant jo tautybės, tikybos, rasės ir ideologijos ar partijos, turto ar neturto man yra kaž kaip artimas. Po mūsų amžiaus didžiųjų karų pradedama kontrasto keliu domėtis ir priešu. Ir taip ta nuostabioji Kristaus tiesa apie priešų meilę, ar bent kai kuris jos atspalvis pradeda tyliai įeiti į žmonijos sąmonę. Žmonės bando sueiti į sąlytį su tais žmonėmis, kurie yra anapus mūsų pažiūrų, rasės, tautos ar partijos.

Esant atitinkamoms aplinkybėms į šitokius santykius krikščioniškos pasaulėžiūros žmogus gali leistis. Jis gali bendradarbiauti su kitų pažiūrų žmonėmis. Jis, kaip matėme Leono XIII žodžiuose, esant atitinkamoms priežastims, gali daryti faktines net toli einančias nuolaidas. Žodžiu sakant, koalicijos laisvė krikščioniškos pasaulėžiūros žmogui yra užtikrinta. Tačiau jis, darydamas įvairias faktines nuolaidas, negali daryti nuolaidų principuose, kol jis nėra įsitikinęs, kad jo principai yra klaidingi. Bet tokiu atveju tai jau nebebus koalicija, bet išėjimas iš Bažnyčios ir perėjimas į priešingą lagerį.

Ne tokio bendradarbiavimo šiandien iš mūsų nori naujai besiorganizuojąs pasaulis. Jis nori, kad mes į jį ateitume su pozityviu lobiu, su turtingu įnašu ir sugebėjimu jį įgyvendinti. Kitų pasaulėžiūrų žmonės laukia iš mūsų pasaulėžiūros ne kokio prisidengėlio, bet atviro varžovo, kurio įtakoje ir jos galėtų pilnėti ir tobulėti. Tokia yra krikščioniškosios pasaulėžiūros „prievarta".

Vytautas Žemkalnis

ŠV. ONOS BAŽNYČIA VILNIUJE

Ištrauka iš paruoštos spaudai knygos

„VILNIAUS KULTŪRA ARCHITEKTŪROS PAMINKLŲ ŠVIESOJE"

XIII — XVIII

Seniausios XV a. Vilniaus gotiko bažnyčios tai didžioji Pranciškonų, šv. Mykalojaus ir šv. Onos. Šiose bažnyčiose jau ima ryškėti prasidėjęs Vilniuje tikrasai gotikos sąjūdis, tiesa, savo vėlybomis formomis.

Vilniaus architektūroje dominuoja nesuskaldytos erdvės: ne tik išorinis, bet ir išvidinis monumentalumas. Visos navos vienodo aukščio, švelniai ir ramiai apglobiančios žmogų. Viduramžių asketizmas, kuris valdingai kreipdavo erdvės pergyvenimą didžiosios navos aukštumon ir gilumon, Vilniui buvo svetimas ir nesuprantamas, čia vyravo humanistinė pasaulėžiūra. Ypatingai toji pasaulėžiūra yra aiški vidaus erdvės formacijoje. Ypatingai tai ryšku Bernardinų bažnyčioje.

Erdvės kompozicija yra tikroji stiliaus išraiška. Aukštoji gotika savo lieknomis, siauromis, besiveržiančiomis į dangų formomis, savo ypatingai aukšta centrine nava, savo prieblandos šviesa, mistiškai nuspalvinta puikių vitražų, tinka asketinei žmonių psichikai: atsižadėti žemės ir kilti Dievop. Toji gotika Vilniui buvo svetima, taip bent galima spręsti iš užsilikusių gotinių paminklų, kad ir taip įvairių kultūrinių antsluogsnių modifikuotų. Aukšti Bernardinų bažnyčios skliautai remiasi į nuostabiai lieknus aštuoniasienius, statmenimis profiliuotus, kaip ir tos pačios bažnyčios bokštas, piliorius. Dvi eilės piliorių, po keturis kiekvienoje eilėje, dalija erdvę į tris vienodo aukščio navas, sudarydamos laisvą, iškilmingą, maloniai prasiplėtusią patalpą.

Šoninės jos navos buvo perdengtos žvaigždėtais ir krištoliniais skliautais (keletas tų skliautų dar iki šios

dienos užsilikę). Kiekvienas skliautų laukas turėjo savo atskirą žvaigždžių ir krištolų raštą. Tokiais pat skliautais yra perdengtas prieangis ir zakristija. Vėlybesnių laikų barokiniai medžio altoriai ir sakyklos savo kontrastu dar daugiau išskiria vėlyvosios gotikos žavesį.

Bernardinų bažnyčia imponuoja ne tik savo vidaus erdve, bet ir savo išviršine forma neatskiriamai sujungta kaip su savo bokštu, taip ir su šv. Onos fasadais. Ši bažnyčia pradėta statyti 1525 m. Vilniaus vyskupų Alberto I Radvilos ir Mykalojaus III Radvilos lėšomis. Reformacija sutrukdė statybą kuri dėl to užsitęsė iki XVI a. papaigos. Po ivairių gaisrų ji buvo daug kartų atstatoma ir perstatoma. Ypatingai ji daug nukentėjo rusų 1655 m. antplūdžio metu. Po to ją atstatė Vilniaus vaivada ir didž. kunigaikštystės etmonas Mykolas Pacas. Tuomet ir bažnyčios frontonas buvo barokinėmis formomis dekoruotas. Bernardinų bažnyčia yra organiškai surišta, ar gal tiksliau pasakius, suaugusi ne tik su savo klasišku bokštu, vienuolyno pastatais, bet ir su šv. Onos bažnyčia. Šis pastatų kompleksas sudaro neišskiriamą architektūrinį vienetą.

Šv. Onos bažnyčios metrikai nėra aiškūs. Yra žinių, kad 1392 — 6 m. Vytauto žmona Ona išsikvietė iš Marijenburgo arch. Puhrbach ir iš Karaliaučiaus meisterį Rethke šv. Onos bažnyčiai statyti. Galimas daiktas, kad tokių sumanymų pas kunigaikštienę Oną ir būta, gal net vykdyta, tačiau toji šv. Onos bažnyčia, kurią mes dabar matome, yra XVI. a. pastatas. Iš jos perdėm kuklių plano proporcijų atrodo, kad čia užsimota statyti kažkas miniatiūriško, bet drauge ir nepaprastai gražaus. Su pagrindu manoma, kad jos sumanytojas buvo karalius Žygimantas Augustas, paskutinysis Jogailaitis, kuris ten ketinęs įrengti savo šeimos koplyčią su kripta. Tai vienintėlė Vilniuje bažnyčiukė, kuri yra išreikšta tipiškomis gotinėmis formomis. Ir jei ji būtų stovėjusi vieniša aikštėje, o ne suaugusi su Bernardinais, ji mums būtų ir savo forma ir savo plano su išore nedarnumu šalta ir svetima, nesuderinta nei su gamtovaizdžiu, nei miesto aplinka. Kažkodėl yra priimta ją vadinti Vilniaus architektūros šedevru. Tai yra klaidingas teigimas: fasadas tai dar ne architektūra, tai tik architektūros kūno išviršinė dalis. Ir jei toji dalis neturi sau atitinkamo kūno, turinio, ji lieka tik dekoratyvinis momentas. Šv. Onos silpnutės sienos nusako, kad jos buvęs turinys (mes jo nežinome) taip pat buvęs silpnutis, neapskaičiuotas nei konstrukciškai, nei estetiškai. Šv. Onos fasadas, sudarytas iš konstruktyvinių geometriškų stačiakampių elementų, taip mums artimų, logiškų ir suprantamų, išardomas gaubtiniu lanku, kuris, kaip džiaugsmingai aprašo prof. Vorobjovas, „ it koks žonglierius, balansuojąs lazda ant nosies galo, iškelia viršum savęs aukštą, aštrų bokštelį, kuris tarytum išleidžia žemyn šaknis — tokį pat gaubtinį lanką nukirsta viršūne . . . " Šis palyginimas yra gan vykęs, tik ne architektūros genialumui paryškinti.

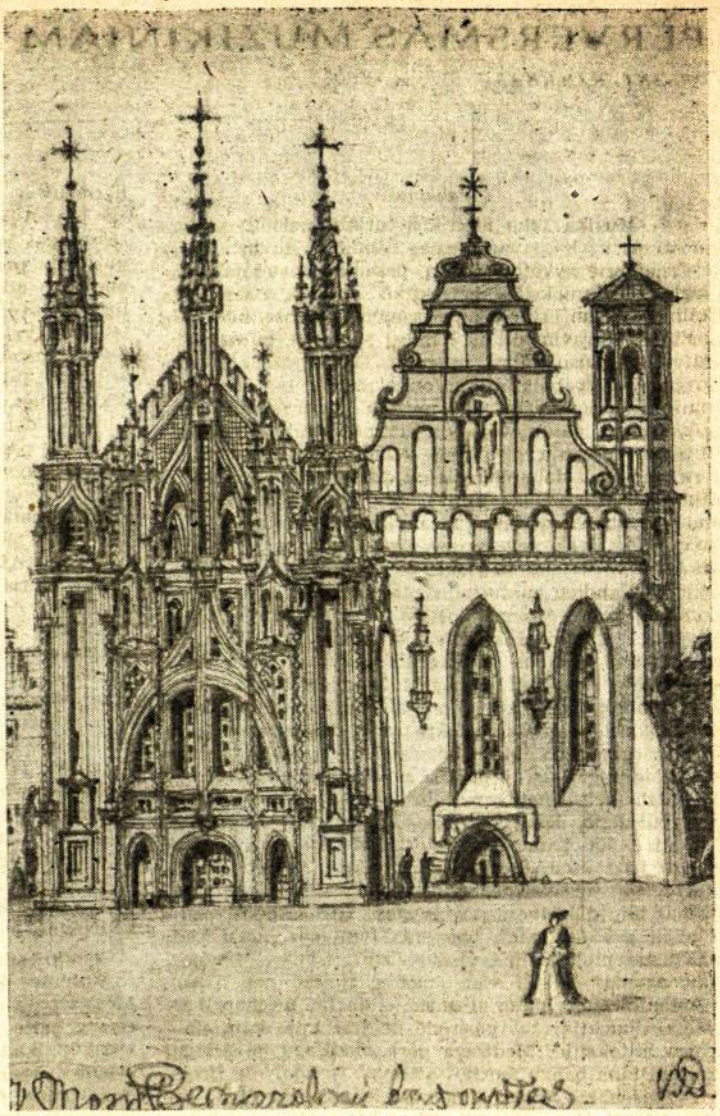

Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčia Vilniuje, prof. V. Žemkalnio pieši nys.

Ir iš tikrųjų tą kūrinį drįsčiau chrakterizuoti greičiau propagandiniu meniniu plakatu už revoliuciją architektūroje. Aštrialankės formos destruktyvinis momentas verčia iš pagrindų konstruktyvinę Vilniaus architektūros galvoseną, tolygiai ir konstruktyvų gyvenimą, ir paverčia viską į dulkes, į visa naikinančią liepsną, ir tik ta prasme man yra suprantamas to stiliaus vardas — „flamboyant" — liepsnojanti: liepsnojanti architektūra, arba architektūra liepsnose.

Ir vis dėlto šv.Onos fasadas yra architektūra, jei mes jį jungiame su visu Bernardinų bažnyčios pastatų kompleksu. Šiandien tas puikus kompleksas yra XIX a. Vilniaus „šeimininko" koriko Muravjovo žiauriai užterštas. Pagarsėjusio ruso architekto Čagino ranka (1860—1870) čia pristatytas dekadentiškojo gotiko, gana plačiai pasireiškuksiojo Anglijoje bokštas ir ažurinis su vartais aptvaras, kuris Bernardinams sudarė mažą šventorių. Toks šv. Onos dekoracijos nesupratimas rodo, kiek svetimas Čagino dvasiai buvo Vilnius.

PERVERSMAS MUZIKINIAM PASAULĖVAIZDY

DR. ANT. RAMŪNAS

(Pabaiga)

Muzika šalia metrikos turinti melodikos, harmonikos, ir, kas svarbiausia, ritmikos, stovinčios arčiausiai prie gyvatos gelmių, pasaulius, naudojasi, palyginus su mokslais bei kitais menais, visapusiška kalba, bylojančia ne tik į pasąmonės gelmes, bet, kaip pabrėžia Stravinskis, ir į mūsų sąmonės, mūsų vaizduotės, į mūsų valios pasaulius. Willi Schmid savo knygoje „Nepabaigtoji simfonija" teigia[31]), kad nūdieninis žmonijos krypsnys į muziką ir perversmas muzikaliniame pasaulėvaizdyje sietinas su tuo ontologiniu bei religiniu gyvenimo gelmių pasiilgimu, kuris yra būdingas dabarčiai. Jeigu pastatytume klausimą, kuris mokslas mūsų amžiui yra pats būdingiausias, tai į šį klausimą reiktų atsakyti: ontologija arba metafizika, neišskiriant čia net ir pačių gamtos mokslų: kiekviena fizika yra metafizika[32]) — skelbia šiandien pasauliui vienas iš egzaktinių mokslų korifejų prof. Albert Einstein. Lygiai tą pat tiesą skelbia ir plėtoja Max Planck[33]), bene pats įžymiausias mūsų amžiaus fizikas, miręs pereitais metais. Kaip Newtonas padėjo pagrindus makrofizikai, taip Planck padėjo mikrofizikai pagrindus. Gamtos mokslai, pasinešę pasiekti pačios daiktų esmės gelmes ir eksperimentų bei laboratorinių įrankių pagalba suskaldė medžiagą į pačias smulkiausias sudedamąsias dalis bei vienetus, prieėjo keistą, labai keistą, pirmu požvilgiu labai neįtikimą išvadą, kurią galima suimti į šią trumpą formulę: Medžiaga nėra medžiagiška. Pasirodė, jog pojūčių pagalba mūsų kurtos tikrovės vaizdas, kuriuo mechaniškas materializmas taip didžiavosi, yra grynas „Hirngespenst", yra fikcija, yra fantomas, baisesnis fantomas, negu kad, sakysime ptolomejinis visatovaizdis, išlaikęs fikcijos, saviapgaulės būklėj visą žmonių giminę per ištisus tūkstantmečius. Materializmas — ar tai mechaniškas, ar tai dialektinis — pasirodė ne kas kita, kaip įtaiginga mitologija. Medžiaga nėra medžiaga, medžiaga, kaip aiškina bangų teorijos atstovai — Louis de Broglie, Heisenberg, Schrödinger ir kit. — greičiau yra tam tikras dėsningas, ritmiškas bangavimas, vykstąs ne pagal mechaninius dėsnius, tai greičiau kosminių jėgų laisvas žaismas, kosminė simfonija kaip atspindis, kaip simbolis amžinosios, dieviškosios tvarkos bei harmonijos. Todėl ir religija ir gamtotyra, — pabrėžia Max Planck — abi yra reikalingos tikėjimo savo sėkmingai veiklai: „Pirmajai Dievas stovi kaip viso mąstymo pradžia, antrajai — Dievas stovi kaip viso mąstymo atbaiga". Kelią į Dievą surasti reiškia kelią į tikrovės ir daiktų esmę ir jos gelmes surasti. Kas šiandien vyksta mokslo pasaulyje, tas pat lygegrečiai vyksta meno pasaulyje ir aplamai visose gyvenimo srityse. „Tai, kas pojučiais pagaunama, sako Vienos Valstybinės Muzikos Akademijos profesorius Erwin Ratz, — dar nėra daiktų esmė. Daiktų esmė slypi už reiškinių pasaulio. Iš reiškinių pasaulio mokėti išskaityti ir išgyventi gyvąjį dvasinį pradą, — štai tas uždavinys, kurį mes privalome atlikti gamtos ir meno reiškinių atžvilgiu[34]). Ir šiandiena mes jau galime kalbėti apie pasirodymą naujo meno, būtent apie pasirodymą ontologinio realizmo ir kartu klasicizmo, kuris vaizduoja tikrovę ne tokią, kokia jinai atrodo, o tokią, kokia jinai iš tikrųjų yra. Mokslininkas į šias antologinės tikrovės gelmes įsismelkia su pagalba savo analitinio vyzdžio, tikėjimo žiburio vedamas, gi menininkas — su savo kūrybinės intuicijos pagalba. Vienas iš pirmatakų bei pradininkų šito ontologinio realizmo literatūroje yra Dostojevskis, filosofijoje — Kierkegaardas, Newman, Solovjevas, J. Maritain, visa egzistencijalistų a la Gabriel Marcel mokykla, fizikos bei matematikos moksluose — Planckas, Eddingtonas, Einsteinas, Bavinkas, astronomijos moksluose — belgų kanauninkas Lemaitre, Eddingtonas, Jordan; poezijoje — Louis le Cardonnel, Paul Claudel, lietuvis Oskaras Milašius, jau 1916 paskelbęs santykybės teoriją; tapyboje — lietuvis M. K. Čiurlionis, o muzikoje — Olivier Messiaen.

Claude Outre[35]) Messiaeną vadina „muzikos Picasso", o Antoine Wiss—Verdier prideda dar epitetą ir Messiaeną vadina[36]) „katalikiškuoju Picasso". Mes jau esame matę, kad muzikos Picasso vardas dera Stravinskiui, kad Stravinskis yra muzikos Picasso. Messiaeno kūryba, palyginus su Stravinskio kūryba, yra dar vienas naujas šuolis į ateitį. Daug kas šiandien kelia klausimą, ar Stravinskio muzikos pasaulis gali būti XX amžiaus žmogui dvasinė tėvynė: šis pasaulis, tiesa, savo linijų bei architektūros griežtume teikia klasiško pastato išvaizdą, bet jis dauge toks šaltas, metališkai šaltas, kaip kad metališkai šaltas tas pats Picasso bei jo pasekėjų tapybos pasaulis — nesinorėtų šitame pasaulyje pastoviai būti, pasilikti, apsigyventi. Mūsų amžiaus žmogui dar reikia kažko daugiau. Stravinskis yra kaltinamas „skleroze"[37]). Kitokia yra Messiaeno kūryba: visa kosminė visata, visas kūrinijos pasaulis yra čia tarsi didžiulė šventovė, didžiulė romuva, pripildyta rytmečio saulės spindulių, varsų žaismo, žiedų kvapo, paukščių čiulbesio, visos tvarinijos džiugesio, krykštavimo, romuva, kur smilksta į dangų aukurai ir aidi giesmė „Dievui viršum mūsų,

31) Willi Schmid, Unvollendete Symphonie, München 1935. 260 sq.

32) Žiūr. Stimmen der Zeit, Juni 1947, 231 p.

33) Žiūr. F. Huneke, Krankheit u. Heilung anders gesehen. Köln. 1947. 7 p.

34) Erwin Ratz, Musikalische Formenlehre als pädagogische Aufgabe, in: Wort und Tat, Internationale Monatsschrift, September 1947, 16 p.

35) Žiūr. Dokumente, Internationale Beiträge zu kulturellen und sozialen Fragen, Heft 5, 1947.

36) Ibid.

37) Žiūr. Marcel Beaufils, Zeitgenössische Musik in Frankreich, in: Die Internationale Umschau, November-Dezember 1946, 328 p.

Šv.Onos fasadas primena romantiškus griuvėsius, apaugusius fantastiškais augalais, vijokliais.

Šis fasadas, saulės spindulių užlietas, tiek pat yra tapybiškai žavingas, kaip ir Bernardinų užkampiai, paskendę vyšnių žieduose. Daug kartų buvo keistas šv. Onos fasadas. Dabartinis fasadas, meistriškai išreikštas specialaus profilio pagamintomis plytomis (32 rūšių), yra labai geros prancūziškai-flamandiškos technikos, bet kaip paskiras kūrinys, yra smulkus ir nemonumentalus — nevilnietiškas. Tačiau suaugusi su Bernardinais į vieną monumentalią kompoziciją, šv.Onos bažnyčia yra vilnietiškos architektūros pažiba.

ventojai, tvano vandenims nusėdus, vaivorykštei, juosiančiai žemę ir dangui pasirodžius: Messiaeno kūryba tai pačių pirmųjų ir drauge pačių paskutiniųjų dalykų vizija, dalykų, kaip jie vyko, realizavosi, kada dar Dievo dvasia sklendeno viršum vandenų, ir buvo ištartas „Fiat Lux!" arba kada buvo ištartas „Štai aš Viešpaties tarnaitė", ir šiais žodžiais pati dievybė užsidarė į Nekaltai Pradėtosios Mergelės įsčių, tapdama kūnu, ir taip gyvoji dievažmogiškoji grandis pirmą kartą sujungė žemę ir dangų; arba kada Betlejaus padangėje suskambo angelų giesmė „Garbė Dievui aukštybėse", ir žemės įsčius išdavė, pagaliau, tūkstantmečiais lauktąjį pasiilgtąjį Išganytoją[38]); arba kada Golgotos kalne buvo ištarta „Išsipildė", ir šiais žodžiais amžina Auka, sutaikiusi žemę ir dangų, buvo įvykdyta; arba kada Velykų Rytmetį įvyko Prisikėlimo įvykis, ir visa visata šventė savo pirmą pergalės triumfą prieš mirtį; arba kada visa visata, visa kūrinija švęs, pagaliau, visuotinės pergalės triumfą prieš mirtį, kada mirties kirminas bus išstumtas iš kūrinijos kūno, kada pasirodys nauja žemė ir naujas dangus, kada pasirodys amžinoji Bažnyčia, nusileidžianti iš dangaus į žemę dangiškoji Jeruzalė, apie kurią kalba šv. Jono apokalipsė (Apr. 21), kada visas pasaulėkūros veikalas, kurtas Dievo ir žmogaus, bus atbaigtas, kada bus ištartas „Kūrinijos Amen", kada suskambės kūrinijos Aleliuja „Amžinosios Bažnyčios pasirodymas", „Amen vizija", „Kūrinijos Amen", „Kvartetas laiko pabaigai", „Maišatis vaivorykščių angelui, skelbiančiam laikų pabaigą", „Permainytieji kūnai", „Dangiškoji puota", „Žemės ir dangaus giesmės", „Kristalinė liturgika" ir t. t. — jau vien šitokie Messiaen kūrinių pavadinimai mums daug ką pasako. Visa tai liudija, kad jo religinės pasaulėjautos niekaip negalima tapatybint ar lyginti su racionalistiniu ar individualistiniu krikščionybės išgyvenimu, kuris buvo būdingas Bacho gadynei. Messiaeno kūryba būtų galima pavadinti žemės ir dangaus sonatomis.

Ir jeigu jau bandyti ieškoti Messiaen kūrybai paralėlės tapyboje, tai mūsų įsitikinimu šitokia paralėlė bene būtų, kol kas, vienintelė: kompozitorius ir tapytojas M. K. Čiurlionis. Daugelis Messiaeno kūrinių pavadinių, kaip antai — „Vandenų šventė", „Ekstazės giesmė liūdname gamtovaizdyje", „Amen vizija", „Kūrinijos Amen" ir kit. galima būtų pavadinti „čiurlioniškais"; mums, lietuviams, jie skamba tarsi skoliniai iš Čiurlionio kūrybos pasaulio, būtent iš pasaulėkūros ciklo. Ir M. K. Čiurlionis, kaip ir Olivier, yra vizijonierius, regėtojas ir ekstatikas. Abu pasaulėkūros dainiai. Abu ontologinės, religinės pasaulėjautos išreiškėjai, abu pranašai ir dainiai prasidedančios religinės epochos. Abu sinestetikai[39]), t. y. aidų pasaulyje regi spalvas ir spalvų pasaulyje girdi aidus. Franz von Hoeslin, įsinagrinėjęs į Čiurlionio muzikos kūrinius „Mišką" ir „Jūrą", o po to įsijautęs į jo tapybos pasaulį mūsų dirigentui Kučiūnui yra pasakęs: Čiurlionio tapybos kūriniuose yra daugiau muzikos, negu jo muzikos kūriniuose. Tai ne rusas Sergej Diaghilev, — savo veikla Paryžiuje padaręs gilios įtakos visai moderniojo meno raidai ir, pagaliau, suformavęs tą patį Stravinski, — yra pirmas sinestetinio bei integralinio meno, suderinančio erdvę ir laiką, atstovas Europoje, o mūsų M. K. Čiurlionis, pirmas sutuokęs tapybą, gyvenančią erdvėje, ir muziką, gyvenančią laike, ir tokiu būdu meno tikrovę palenkęs dėsniui, ant kurio rymo, galima sakyti, visas mūsų amžius: santykybės dėsniui. Kaip Sergej Diaghilev, kaip Olivier Messiaen, taip lygiai ir mūsų M. K. Čiurlionis jau nestovi vienišas. Jis yra naujos epochos, prasidedančios ontologinės religinės epochos šauklys ir kelrodis, kas mums lietuviams suteikia naujų vilčių ir jėgų ne tik tęsti lietuviškosios kultūros rūmų statybos darbą, tuos rūmus atbaigti, išdailinti, bet ir juos Europai ir pasauliui parodyti. Ritmika ir melodika: štai tie du raktažodžiai, be kurių negalima įeiti į moderniosios muzikos pasaulį. Šitų dviejų raktažodžių vedami, muzikai klysta net į tolimą Indijos pasaulį, tikėdamiesi rasią ten pirmykštės ritmikos bei melodikos gyvus šaltinius. Pasirodymas tokių veikalų apie Indiją, kaip kad, sakysime, Jean Herbert „Indų dvasingumas", Paul Brunton „Jogai arba paslėptoji Indijos išmintis", Romain Rolland veikalai rodo, kad indų kultūra yra vakarams didžiausia naujiena. Ir ši aplinkybė mus džiugina: jeigu artėja laikas sušvytėti pasaulyje indų dvasingumui, indų kultūrai, indų muzikai, išlaikiusiai pirmykštės ritmikos bei melodikos pradus, tai kartu artėja laikas pasaulyje suspindėti ir lietuvių dvasingumui, lietuvių kultūrai, lietuvių žodžiui ir lietuvių dainai, kur su nuostabiu grynumu yra išlaikyti pirmykštės melodikos ir ritmikos lobiai. Kuri tauta turi melodingesnes, ritmingesnes dainas, negu lietuvių tauta? Kalbininkai jau senokai yra konstatavę, kad lietuvis kiekvieną žodį išgieda: lietuvių kalba bene vienintelė iš visų europiečių kalbų, kuri taip skaidriai išlaikė ritminę bei melodinę pusę, t. y. priegaidę, kai tuo tarpu kitos kalbos seniai jos neteko ir remiasi išimtinai kirčiu, t. y. metriniu principu. Tas pats pasakytina net apie prancūzų ir italų kalbas. Ką ir bekalbėti apie mūsų liaudies dainas, apie liaudies melodikos ir ritmikos lobius! Ši sritis dar yra neištirta, dar nepajudinta, nežiūrint to, kad daugelis užsieniečių tautotyrininkų, filologų, menininkų yra domėjęsi mūsų dainos lobynu. Iš paties mūsų Mikulskio lūpų esu girdėjęs, kad vienas aukštas prancūzų armijos karininkas, pavarde, jeigu neklystu, Chaillet, pasiklausęs mūsų dainų, atsistojo ir pareiškė: tauta, kuri turi tokias dainas, yra nemirtinga, progai atėjus, aš būsiu pirmas lietuvių legijono narys. Mūsų uždavinys yra ne tik atidaryti Lietuvai langą į Europą, bet, kas bene dar yra svarbiau, atidaryti langą Europai į Lietuvą, į mūsų kultūros pasaulį; duoti pasauliui mus pažinti. Muzikai, kurie byloja visoms tautoms ir visiems laikams viena ir ta pačia tarptautine kalba, čia gali tarti savo žodį, išnešdami į šviesą pasauliui mūsų liaudies melodikos ir ritmikos pirmykščius išsaugotus turtus. Mūsų K. Inčiūra yra pasakęs, kad „mus išgarsins daina visagalinti". Kai šiandien išgirstame Stuttgarto radijo stotį transliuojant lietuviškas dainas, Mikulskio ansamblio įdainuotas, ne vienas prisimenam mūsų poeto B. Brazdžionio žodžius, kurie mums dabar įgyja tarsi naują gilesnę prasmę:

O mūs šventas lietuviškas žodi,
Kaip ramunė mūs žemėj pražydęs,
Iš gimtųjų viensėdžių ir sodžių,
Tu skambėk stebuklingas ir didis!

Ir šventas lietuviškas žodis, kaip ramunė mūs žemėj pražydęs, tikrai suskambės pasauliui ir pasaulį žavės, jeigu tik muzikos mūza paduos ranką poezijos mūzai, jeigu tik sutartinai prabils dainius ir kanklininkas.

---

38) Izajo 45: Rorate cacli desaper, et nubes pluant instum: aperin. — tur terra, et germinet Salvatorem: Rasokite, dangūs, iš aukštybių, ir tegu debesys išlyja teisųjį, tegu atsiveria žemė ir teišželdo Gelbėtoją.

39) Apie sinesteziją skt. prof. Georg Anschütz, Musikästhetik 1930 in: Das Farbe-Ton-Problem 1929, taip pat Etienne Souriau veikalą apie menų atitikimą bei lyginamąją estetiką.

VYSKUPO PADOLSKIO KELIONĖS

Anglija

Iš Prancūzijos J. E. vysk. Padolskis vyko Anglijon. Anglijoj, kaip ir Prancūzijoj Excelencijai teko aplankyti visą eilę žymių asmenų, bet visų pirma jis stengesi aplankyti pačius lietuvius. Malonų įspūdį vyskupui padarė Coventry stovykla. Ten lietuviai gyvena mūriniuose namuose, kiekvienas turi nedidelį kambarėlį ir dirba įvairiuose fabrikuose. Kultūriškai stovykla taip pat yra prasisiekusi. Tuo laiku, kai vyskupas pas juos lankėsi jų choras buvo išvykęs koncertuoti Londono radiofone. Coventry gyvena 72 asmenys.

Ne tokią gerą nuotaiką vyskupas rado stovykloje, esančioje Londono pakrašty. Ten gyvena 56 vyrai. Jie yra labiau prislėgtos nuotaikos ir net su vietine lietuviškos parapijos visuomene dar nesuskubo sueiti į sąlytį.

Maitinimosi būklė Anglijoj atrodo nebloga. Racionuoto maisto duoda 2.600 kalorijų. Šalia to neracijonuota yra: daržovės, vaisiai ir užsienietiška dešra. Lietuviai skundžiasi, kad jie ligi šiol dar negali sulaukti į Angliją atvykstant savo šeimų.

Londone vysk. P. buvo priimtas kardinolo Grifino ir Nuncijaus. Abiem jis įteikė pro memoria Lietuvos reikalu. Kardinolas Grifinas išreiškė savo pasigėrėjimą atvykusiais Anglijon lietuviais. Nuncijaus ir jo pastangomis susikontraktavę darbams lietuviai kunigai buvo nuo savo sutarčių atleisti. Lietuviai kunigai gauna išlaikymą iš Sub. Committee for spiritual Welfare E.V.W.S. po 3 svarus sąvaitei. Lietuviai kunigai Anglijoje dabar gyvena klebonijose ir naudojasi angliškųjų konfratrų dideliu prielankumu.

Vysk. P. prašė kardinolo Griffino paramos pabėgėliams maistu ir drabužiais. Kardinolas tą reikalą nukreipė į ponią Woodruf, Cotolique Commity for relief abroad. Vyskupas P. kalbėjosi su ja. Jai prašant, buvo įteikti anglų zonos lietuvių stovyklų adresai. Šios ponios vyras yra garsaus anglų katalikų laikraščio „Tablet" redaktorius. Jo rūpesčiu bus paskelbta Anglijoj knygų rinkliava lietuvių kolegijai Romoje. Vysk. P. buvo atsilankęs pas Salfordo, Birminghamo ir Leess vyskupus.

Birminghame Ostcott college vysk. P. skaitė studentams paskaitą apie Lietuvą angliškai. Pats įstaigos rektorius Mons. Deivis paskaitą suorganizavo ir joje dalyvavo. Rektorius yra vysk. P. studijų draugas iš Frieburgo laikų. Jis yra labai mylimas klierikų. Jis pažadėjo priimti vieną lietuvį klieriką į savo seminariją ir apmokėti visas jo išlaikymo išlaidas.

Škotija

Ypač svetingai J. E. buvo priimtas Škotijoje. Ten jis visų pirma lankėsi senojoje lietuviškoje parapijoje gražiai kun. Gutausko vedamoje. Ten vysk. P. ir 16 vasario atšventė besikalbėdamas ir besisvečiuodamas lietuvių tarpe. Senoji karta kalba puikiai lietuviškai, jų vaikai silpniau, o anūkai jau visai ne. Jie labai domisi mūsų likimu ir mums užjaučia. Siuntiniais pagelbėti jie negali, nes įstatymai leidžia siųsti į užsienį tik normuotas prekes.

Lietuviai turi gerą vardą škotų visuomenės ir ypač dvasiškijos tarpe. Vienoje parapijoje Sots mieste kurioje gyvena 17 lietuvių šeimų vyskupas buvo pakviestas prabilti iš sakyklos. Tačiau kaip vyskupas nustebo, matydamas pilną bažnyčią žmonių. Juk aišku, kad tiek daug negalėjo būti lietuvių. Jis turėjo kalbėti angliškai, pasakoti jiems apie Lietuvos kančias ir prašyti pagalbos. Šią malonią staigmeną vyskupui P. buvo suorganizavęs vietos škotų klebonas sužavėtas ateiviais lietuviais. Jis pats pasakė ir įvedamąją kalbą.

Pasirodo visiškai neteisingi tie anekdotai, kurie kalba apie škotų skūpumą. Vyskupas P. turėjo progos pastebėti didelį škotų vaišingumą. Vienoje parapijoje buvo atlaidai į kuriuos buvo pakviestas ir vysk. P. Sumą celebravo pats Glasgovo vyskupas. Atlaiduose ir pietuose dalyvavo 100 kunigų. Tiesa, vyskupo P. atsilankymas išsyk iškilmių dalyvius buvo gerokai nugąsdinęs. Mat tuo metu Glasgovo vyskupija buvo pertvarkoma ir iš jos padaromos 3 vyskupijos. Kunigai, matydami nepažįstamą vyskupą pamanė, kad čia turbūt bus jiems atsiųstas naujas vyskupas iš pačios Romos. Jie labai nudžiugo sužinoję, kad vysk. P. nepretenduoja į jų vyskupo sostą ir labai nuoširdžiai kvietė jį lankytis pas juos į svečius. Pietūs buvo labai iškilmingi. Pietų metu Dr. Hynnen pasakė kalbą vyskupo Padolskio garbei. Jis yra senas Lietuvos bičiulis ir ministerio Balučio pažįstamas. Savo kalboje jis pareiškė, kad Lietuva turi būti nepriklausoma ir ji bus nepriklausoma. Vysk. P. jam atsakė lotyniškai. Vysk. P. kalba visiems svečiams labai patiko ypač dėl to, kad jis kalbėjo tokia lotynų kalba, kurią jie visi lengvai galėjo suprasti. Svetingojo šeimininko pavardė yra Rev. D. Golbrath.

Apskritai Škotijos ir Anglijos kunigai daro labai mielą įspūdį. Daugumas jų yra studijavę Romoje ir su jais galima itališkai susikalbėti. Daugelis iš jų pažadėjo įvairios pagalbos tremtiniams.

Airija.

Iš Škotijos vysk. P. vyko į Airiją. Airija jaučiasi labai išvargusi ūkiškai, begindama savo neutralumą praeito karo metu. Vyskupas čia lankėsi pas Nuncijų ir pas Arkivyskupą. Su arkivyskupu jis kalbėjo dėl 200 lietuvių vaikų priėmimo vasaroti į Airiją. Airijos Raud. Kryžius, vyskupui P. prašant, jau buvo sutikęs juos priimti, bet dar neturi pritarimo iš valdžios. Tuo reikalu rūpinasi gen. Raud. Kryž. sekretorius Mc Namara.

Vyskupas P. lankėsi ir Airijos U.R. ministerijoje, prašydamas pagalbos DP. maistu ir drabužiais. Jie į tai atsakė, jog visą savo davinį yra persiuntę Amerikos Katalikų Atstovybei Paryžiuje, butent N.C.W.C. atstovui Closkey. Vyskupui prašant, jie sutiko rašyti ponui Closkey į Paryžių, kad dalį tų gėrybių skirtų lietuviams.

Vyskupui P. prašant, kad įsileistų pas save lietuvių tremtinių, atsakė neigiamai. Prašant bent laikinai priimti mūsų senelius ir ligonius, atsisakė nieko negalį pagelbėti. Vysk. P. davė pasikalbėjimą „Catholic Herald" laikraščiui.

Išvykdamas iš Airijos vysk. P. aplankė Airijos nepriklausomybės kovų didvyrio kapą, kuris mirdamas yra pasakęs: savo sielą atiduodu Dievui, širdį — Romai, o kūną Airijai. Jo širdis yra saugojama Airijos kolegijoje Romoje.

Apskritai Airijoj dar jaučiamos neužgijusios religijos persekiojimų ir nepriklausomybės kovų žaizdos. Dėlto kitoms problemoms ji mažiau domisi.

Olandija.

Olandijos kardinolas De Jong, stambus petingas vyras, vyskupui P. atrodė panašus į vyskupą Baranauską.

Vyskupui P. įstrigo atmintin jo pakartotinai pasakyti žodžiai:

— Ko reikės, prašyk!

Panašiai vyskupui P. buvo pareiškęs ir Solfordo (Anglijoj) vyskupas:

— Tik nesidrovėk man rašyti.

Olandijos kat. studentų sąjunga prašė prisiųsti 15 studentų sąrašą, kuriems žada stipendijų studijuoti Olandijoj.

Pažymėtina, kad olandai yra iki šiol dar labai nusistatę prieš vokiečius. Kardinolas išleisdamas vyskupą perspėjo:

— Nekalbėk gatvėje vokiškai, nes gali turėti nemalonumų.

Į Vokietiją iš Olandijos uždrausta, bet ką siųsti, dėlto, nepaisant Olandijos katalikų geriausių norų, jie mums negali pagelbėti. Austrijon galima siųsti. Vysk. P. paliko Austrijos lietuvių adresų, kuriems bus pasiųsti siuntinėliai.

Olandijos kat. šalpos organizacijos yra nutarusios priimti vasaroti 500 lietuvių vaikų. Tačiau tam reikalui dar reikia valdžios pritarimo.

Olandijoje vysk. P. buvo susitikęs kun. Kleinkienz S.J. Jis prieš karą buvo gyvenęs Rygoje, buvo buvęs ir Lietuvoje. Jis priekaištavo, kad prieš porą metų jis stengėsis gauti katalikų studentų sąrašų ir juos sušelpti, bet jam nepavyko. Vietoj to per jį Olandijos stipendijas gavo Latvijos ir Estijos studentai protestantai. Olandijos laikraščiuose jis yra parašęs straipsnių apie Lietuvos Bažnyčios buklę ir apie studentijos buklę tremtyje.

Vysk. P. Utrechte buvo susitikęs Tarpt. Kat. moterų lygos pirmininkę ponią Stenberge. Su jos generaline sekretore jis buvo kalbėjęs Paryžiuje apie projektuojamą DP. perkeldinimą į Argentiną grupėmis po šimtą žmonių. Ta pačia tema vysk. P. kalbėjosi dabar ir su pačia pirmininke.

Vysk. P. buvo susitikęs su IRO šefu Olandijoje Mr. Sarte. Jis yra suinteresuotas DP. įkurdinimu Olandijoje. Anglių, geležies ir tekstilės pramonei reikalinga darbininkų. Reikalinga patarnautojų į šeimas iki 5.000 moterų. Mr. Sarte pareiškė galįs parūpinti lengvatų transitu vykstantiems per Olandiją į užjūrius.

Olandijos katalikai atrodo yra užėmę labai gerą poziciją visuomeniniame gyvenime. Brabante ir Limburge, kur gyvena katalikai, socialinis klausimas yra labai gerai sutvarkytas. Yra viengungiams darbininkams suorganizuoti bendrabučiai, kuriuose kartu gyvena ir kunigas.

Herzogenbusch vyskupijoje yra labai išplitęs vienuolinis gyvenimas. Vyskupijoj, kurioje yra 150 parapijų, yra 500 vienuolynų. Tie vienuolynai priklauso aštuoniasdešimčiai įvairių kongregacijų.

Vysk. P. davė pasikalbejimą Olandijos katalikų dienraščiui „Maasbode".

Belgija.

Belgijoje aplankyta kardinolas, kiti Bažnyčios dignitoriai ir karitatyvinės organizacijos. Kalbėtasi dėl vaikų priėmimo vasaroti. Iš Belgijos kaip ir Olandijos negalima siųsti siuntinių Vokietijon, bet čia buvo pažadėta bandyti sutvarkyti tą dalyką kitu keliu. Kardinolas paskyrė atitinkamą sumą pinigų aprūpinti lietuvius kunigus sutanomis. Jis taip pat pažadėjo priimti porą lietuvių klierikų studijuoti į Maligne seminariją.

Kartu su latvių vyskupu Sloskanu, gyvenančiu Belgijoj, vysk. P. lankėsi pas lietuvių angliakasius. Angliakasiai norėtų kuo greičiau palikti darbą kasyklose.

Kai kuriuose vienuolynuose (pranciškonų) vysk. P. rado lietuvių seserų, čia atvykusių ir įstojusių po pereito karo.

Luxemburgas.

Luxemburge vysk. P. tarėsi su žemės ūkio ministeriu dėl lietuvių įsileidimo žemės ūkio darbams. Ministeris į tą dalyką žiūri palankiai; jiems trūksta žemės ūkio darbininkų. Tačiau pasitarus su U.R. Ministerija nuo to sumanymo atsisakyta. Mat dar 2.000 luxemburgiečių yra sovietų nelaisvėje ir bijoma tuo būdu apsunkinti jų buklę.

Vyskukui P. besilankant Luxemburge, vietos vyskupas sirguliavo. Dėlto jis paprašė vysk. P. jį vapaduoti ir suteikti kunigystės šventimus jų klierikams. Vyskupas P. įšventino 3 kunigus ir suteikė daugelį kitų kunigystės laipsnių.

Luxemburgo seminarijos prof. Dr. Dr. Donckelle yra vysk. P. studijų draugas. Jis vyskupą P. nuoširdžiai ir iškilmingai priėmė ir suorganizavo reikiamus susitikimus.

VERŽIMASIS Į DIEVĄ

WILLIBRORD WERKADE / L. VALIUKAS

Atvykęs prieš pietus į Saint-Nolff'ą, savo didžiam nustebimui, Ballin'ą teberadau dar čia. „Neatsižvelgiant misijų, aš niekur neišvykau", — buvo jo pirmieji žodžiai. „Šiuo metu buvoti čia yra įdomu ir linksma. Žmonės, kurie gyvena net ir tolokai nuo šios vietovės, išbūna visą dieną čia. Šiaip čia jautiesi visai vienišas; dabar matai bent žmonių kaimenę. „Ar išklausei nors vieną pamokslą?" — paklausiau aš jį. „Neatėjo iki šiol nė į galvą", atsakė Ballin! būtų neblogai pasiklausyti, jei tik tu eitum, ką tie jėzuitai ten kalba". Aš sutikau su jo noru ir tą pačią dieną išsirengiau į pamokslą. Didžiojoj bažnyčioj pamokslai buvo sakomi bretoniškai, o šv. Onos koplyčioje — prancūziškai. Tie, kurie nesuprato bretoniškai, galėjo dalyvauti prancūzų kalba sakomuose pamoksluose. Vakarinis pamokslas, į kurį aš nuėjau, buvo klausomas maždaug trisdešimt žmonių. Tėvas jėzuitas, arti keturias dešimt metų amžiaus, pradžioj užgiedojo kokią tai giesmę, o po jos pradėjo pamokslą. Savo nuobodokam pamoksle jis kalbėjo apie pragarą, kurio išvengti esą galima atlikus atvirai, nuoširdžiai ir su gailesiu išpažintį, jei kuris nors žmogus iš nelaimės esąs įpuolęs į sunkią nuodėmę. Šis pirmasis pamokslas nepadarė man gilesnio įspūdžio! Aš ne kiek nebuvau sustiprintas tikėjime, bet priešingai — įerzintas ir apviltas. Sukelta baime ir grąsinimais bausme manęs neįstengė paveikti. Išvengimui vien tik bausmės nebūčiau niekad nuo nieko susilaikęs. Iš kilnumo ir dėkingumo ko nors atsisakyti — taip; iš baimės dėl bausmės? — Niekuomet! Mano siela dar nepažino šventos baimės. „Na, kaip tau patiko?" — klausė pašiepiamai Ballin, grįžus man namo. Prisipažinti savo nusivylimą jam nenorėjau, dėlto atsakiau: „Jėzuitas kalbėjo apie pragarą. Jis stengėsi vargšams žmonėms įvaryti baimės, kad jie eitų išpažinties. Nuo šios dienos nebeeinu nė į vieną pamokslą, pakanka man jau jų". „Kad tie prakeikti jėzuitai dar šiandien iš čia išsinešdintų — balsu galvojo Ballin . . . Žinoma, velniui tai būtų buvę mieliausiai.

Ketvirtadienio vakarą, tuoj po saulės nusileidimo stovėjom aš ir Ballin prie vikaro namo. Mes abu buvome giliai sujaudinti ta šventiškai puikia, malonia grožybe, pasiskleidusia po visą kraštą. Tai buvo vie-

nas iš tų iškilmingųjų vasaros vakarų, kai gamta, išraižyta ir perverta dieviškųjų spindulių, atrodė beskęstanti savo ekstazėj. Nejudėjo nė lapelis, net lengvai išjudinami jovarai buvo ramūs. Bažnyčios bokšto laikrodis išmušė pilną valandą; ilgai aidėjo varpo skambėsys vakaro ošime. Kregždės nenuilstamai šaudė auksiniame ore triukšmingai kryksdamos. Beplasnoją šiksnosparniai skelbė artėjančią naktį. Begalinė daugybė uodų maišėsi ir šoko aplink ore ir sudarė puikų, kybojantį tinklą. „Viešpatie", — tarė Ballin, „koks puikus yra šis vakaras", — ir tada staigiai: „Žiūrėk, ateina jėzuitas tiesiog į mus". „Ko gi jam čia reikia?" — klausiančiai tariau aš. Ir jis tuoj priėjo prie mūsų. Tai buvo tas pats, sakęs pamokslą apie pragarą. Jis maloniai pasisveikino ir pradėjo su mumis pašnekėsį. Ballin kalbėjo apie puikų tos dienos vakarą. Tada pažvelgė jėzuitas taip pat aplink ir tarė: „Labai gražus vakaras". Pasikeitus mums dar viena kita fraze —, posakiu, aš paklausiau jį: „Ar einate Jūs kartais pasivaikščioti?" „Žinoma" — atsakė jis. „Tai malonėtumėt išeiti pasivaikščioti kada nors su manim?" — tęsiau toliau. „Mielu noru" — atsakė jėzuitas: „Aš labai mėgstu pakalbėti apie meną". „Aš norėčiau visai apie kitką su Jumis pakalbėti" — tariau jam. Jėzuitas nusišypsojo. Mes susitarėme susitikti sekančią popietę, ir jis ištiesė man ranką atsisveikinimui, tardamas, kad jis turįs dar brevijoriaus skaityti, o rytojaus dieną vėl anksti keltis: ketvirtą valandą turįs būti jau bažnyčioje. Tokiu ankstyvu jo kėlimusi aš nusistebėjau. „Pusę ketvirtos keltis . . . tiesiog šiurpu!" Gi vėliau ir aš pats turėjau labai dažnai tokiu pat, ankstyvu laiku keltis!

Kaip ten įvyko, kad jėzuitas mus pirmas užkalbino? Tai sužinojau vėliau. Pamatęs pradžioj jis mus kaime, įtariančiai ir su išgąsčiu klausęs klebono, kas per vieni mes esą. Išgirdęs, kad mes esame dailininkai, labai nerimavęs ir pasakęs: „Klebone, saugokis! Nesenai mes vedėme misijas X vietovėje. Ten buvo taip pat du dailininkai, kurie pridarė visoj parapijoj didžiausios painiavos, apvertė viską aukštyn kojomis". Klebonas tada jam atsakęs: „Aš bent negaliu šiais jaunais ponais skųstis. Vienas iš jų ateina kiekvieną sekmadienį į šv. Mišias, o taip pat ir vakarais meldžiasi bažnyčioj, nors jis ir nėra katalikas. Antrasis, atrodo, yra irgi padorus žmogus". Į tai jėzuitas atsakęs: „Jei jau reikalas čia stovi taip, tai aš turiu kartą su jais abiem pasikalbėti".

Sekančią dieną, vaikščiodamas su t.vu jėzuitu po gražią apylinkę, pasakojau jam apie savo vidujinę kovą dėl tikėjimo ir prašiau jo duoti man kai kuriais klausimais paaiškinimų. Tiesą pasakius, manyje nesijautė to nusižeminimo ir nekaltumo, kas paprastai tiesos ieškotojuose įžiūrima. Aš norėjau jėzuitą išbandyti ir klausiau jo net ir to, kas manyje jau nebesukėlė abejojimo. Norėjau aš jam sudaryti apsiskaičiusio jaunuolio įspūdį. Šis jėzuitas nebuvo koks nors mokslininkas, o paprastas misijonierius, kurio visa galvosena plaukė iš pozityvaus tikėjimo, gi moderniųjų nuomonių chaose nusimanė labai maža. Jis tik kai ką man pilniau paaiškino ir kvietė artimiausioj ateity atvykti į Vannes. Ten esąs vienas jėzuitas, jo kolega, su kuriuo jis supažindinsiąs. Anas jėzuitas tikrai pajėgsiąs išsklaidyti visas abejones. Jis pats savo studijas esąs baigęs senokai, todėl nemaža ko esą jo jau pamiršta. Bet viena jis norįs man pagelbėti: melstis, paprašyti kitų, kad už mane pasimelstų, parūpinti man knygų ir parašyti laiškų. Šiuo mūsų pasivaikščiojimu buvau patenkintas. Pasidarė kažkaip lengviau ant širdies. Pagaliau kartą turėjau progos išsikalbėti.

Vakare apsilankiau dar kartą į vieną pamokslą. Šįkart pamokslą sakė ne tėvas Le Texier (naujai susipažintasis), bet kitas jėzuitas. Jis kalbėjo apie maldą ir taip puikiai, kad Ballinui galėjau pasakyti: „Pamokslas buvo nepaprastai puikus, gilus savo mintimis ir kartu visiems suprantamas".

Savo protavimu aš kasdien artėjau prie katalikybės; bijojausi tik įsipareigojimų, kuriuos turėjau priimti. Tačiau tikėti tikrai aš dar negalėjau. Papasakojau tai tėvui Le Texier, kai kartą prie progos aš aplankiau jį Vannes'e. Jis tuo nė kiek nesistebėjo, o tik ramiai tarė: „Kol Jūs esate be krikšto, negalite tikėti, kaip mes katalikai, nes antgamtinė tikėjimo dorybė yra malonė, kurią mes gauname tik per krikštą. Priėmę krikštą, atsipalaiduosite, kaip ir anas amerikietis, nuo visų neaiškumų, kuriam pereiti į katalikybę padėjo vienas iš mano draugų. To amerikiečio dvasios būvis buvo maždaug panašus kaip ir Jūsų. Jam prieš krikštą kildavo taip pat įvairiausių abejojimų, neaiškumų. Po krikšto jis buvęs vienu iš laimingiausių žmonių; visi jo svyravimai ir abejojimai buvę pranykę, ir nebuvo nieko lengvesnio, kaip prirengti jį prie Pirmosios šv. Komunijos". (b. d.)

TARPTAUTINĖ VATIKANO POLITIKA

Sprendžiant iš to, kaip Rytai ir Vakarai šiandien kalba apie Vatikaną, reikėtų sakyti, kad jis yra įtakingiausias rafinuočiausias ir jokių skrupulų neturįs tarptautinės politikos veiksnys. Arba koks genijus, kuris politinėje srityje negalimus dalykus padaro galimais ir su kuriuo yra patartina būti geruose santykiuose. Taip Vatikano radijas pradeda kalbėdamas apie tarptautinę Vatikano politiką.

Vatikanas šiandien stovi tarp Rytų atmetimo ir Vakarų pasaulio pripažinimo. Bet kyla klausimas — kas yra geresnis dalykas: ar anas atmetimas, ar šis pripažinimas. Ar kartais tas atmetimas veikia ne geriau, negu šis pripažinimas, kuris yra tik laikino pobūdžio dalykas ir nepastovių momento matyvų padiktuotas. Kas yra įtakingesnis dalykas: ar Dievą neigiąs komunizmas, su savo pasaulinės revoliucijos tikslais, ar Dievui veidmainiaująs liberalizmas su savo buržuaziniu pasitenkinimu? Stabmeldybė, materializmas, apsiribojimas tik šios žemės dalykais yra abiem bendras. Tačiau bent viena pusė rodo aiškų veidą. Kiekvienu atveju, mūsų laikų kova tarp valstybės ir Bažnyčios, tarp Vatikano ir politikos yra pasiekusi tokio aštrumo ir tokio gilumo, kad su ja palyginus popiežiaus ir imperatoriaus kovos viduramžyje, yra tik išvidinis krikščionių reikalas, yra beveik tik vaikų žaislas.

Vatikano radijo komentatorius čia prisimena anglų kardinolo Newman žodžius, kad yra tik du keliai: kelias į Romą ir kelias į ateizmą, o Fichte dar prieš jį teigė, kad reikia arba mestis Romos Bažnyčios globon, arba reikia tapti apsisprendusiu laisvamaniu. Nuo tų laikų prieštaravimas yra dar labiau išryškėjęs. Šiandien yra tik: Maskva arba Roma. Vašingtonas ir Londonas šitoje alternatyvoje nefiguruoja. Dėlto Vatikano tarptautinė politika yra štai kokia: pasaulėžiurų sąmišyje ir audringų kovų sūkuryje, kurios atmeta kiekvieną tvarką ir bet kokį Bažnyčios pripažinimą ji stengiasi sukurti galimai palankesnę praktinę ir geografinę erdvę, kurioje ji galėtų išpildyti jai pavestus dieviškus uždavinius. Šia prasme Vatikano politinės pastangos siekia trijų dalykų: 1. Kad žmonija vėl pradėtų pripažinti ir vykdyti natūralinę teisę, 2. Kad žmonija ir jos tautos grįžtų į tarpusavį susipratimą ir taiką ir 3. Kad visa žmonija būtų inkorporuota į mistinį Kristaus kūną, kuris

niekada nesiliauja buvęs universaliniu. Dėlto ji priešinasi visom sistemoms, kurios kliudo vykdyti jos steigėjo pavestą uždavinį: skelbti evangeliją kiekvienam sutvėrimui. Jokiomis priemonėmis Bažnyčia nesiduos išjungiama iš viešojo gyvenimo, mokyklos, šeimos, auklėjimo ir šeimos įstatimdavystės. Kai kuriose vietose esąs atskyrimas Bažnyčios ir valstybės yra nesusipratimas. Konkordatų sistema yra tik bėdos priemonė. Idealas yra principinis ir faktinis abiejų bendruomenių bendradarbiavimas Dievuje.

VYSKUPAS PADOLSKIS ROMOJE

Vyskupas Padolskis Romoje buvo priimtas šv. Tėvo privačioje audiencijoje, kurios įspūdžius jis paskui paskelbė per Vatikano radiją Sekminių šventėje. Šv. Tėvas džiaugėsi, kad Amerikos lietuviai nemaža remia savo tautiečius tremtyje ir kvietė juos dar uoliau šiame artimo meilės darbe dalyvauti. Jo Šventenybė parodė didelio susidomėjimo tiek medžiaginiu, tiek religiniu tremtinių gyvenimu Vokietijoje. „Lietuvių tauta yra katalikiška — kalbėjo jo Šventenybė — ir reikia rūpintis, kad ji tokia išliktų". Baigiantis audiencijai šv. Tėvas laimino visus lietuvius, esančius Sibire, Lietuvoje ar tremtyje. Išleisdamas vyskupą Padolskį, šv. Tėvas jį apdovanojo. Teko patirti, kad šv. Tėvas paaukojo medžiagos sutanoms visiems lietuviams kunigams, dirbantiems pastoracinį darbą tremtyje. Tikimasi, kad medžiaga su visais priedais šiomis dienomis tarpininkaujant Pontificia Assistensa atvyks į München'ą. Iš čia ji bus padalinta visiems kunigams.

NAUJAS ŠVČ. MERGELĖS APSIREIŠKIMAS ROMOJE?

Romoje ir tarptautinėje spaudoje nemaža kalbama apie naują švč. Mergelės apsireiškimą Romoje vienam tramvajaus tarnautojui Bruno Cornacchiola, įvykusį 12 balandžio 1947 metais. Minėtas asmuo tą dieną su savo trimis vaikais norėjo važiuoti į Ostiją, tačiau pavėlino į traukinį ir vietoj to nutarė sekmadienį praleisti eukaliptų miškelyje prie trijų fontanų bažnyčios, kur pagal padavimą buvo nukirsta apaštalui Povilui galva. Vaikams bežaidžiant su svediniu, tramvajaus konduktorius studijavo šv. Raštą, ieškodamas jame įrodimų prieš šv. Mergelės skaistybę ir nekaltą prasidėjimą, nes jis rytojaus dieną turėjo laikyti ta tema paskaitą. Jis pats neseniai buvo palikęs Bažnyčią ir perėjęs į protestantizmą. Jauniausias jo sūnus buvo nekrikštytas, kitiems dviem vaikams jis buvo uždraudęs lankyti katalikų bažnyčią. Bežaidžiančiam vaikui žuvo kažkur svedinys ir jis atėjo pas tėvą prašyti padėti jį surasti. Tėvas palikęs sūnų prie vienos uolos ir liepęs nejudėti pats nuėjo ieškoti svedinio. Grįžęs tėvas vaiką rado klūpantį susiėmusį rankomis, besišypsantį ir sakantį, kad jis matąs labai gražią ponią. Tėvas pašaukė vieną po kito kitus du vaikus, ir klausė jų ar jie ką matą. Abu vaikai vienas po kito taip pat išvydo gražiąją ponią. Tada tėvas pamanė, kad čia juos kokia velniava apsėdo ir pradėjo šauktis Jėzaus pagalbos, kad nuo to apsėdimo išlaisvintų. Vos jis savo žodžius ištarė, ir jis buvo apsuptas nežemiškos šviesos ir išvydo gražios moters pavidalą. Ji jam pareiškė: „Aš esu ta, kuri yra dieviškoje trejybėje. Aš esu apreiškimo Mergelė, tu mane persekioji, bet dabar liaukis. Grįžk į šventąjį, dangiškąjį lopšį, kuris yra žemėje. Devyni šv. Jėzaus širdies penktadieniai, kuriuos tu atlikai prieš įstodamas į melo kelią yra tave išgelbėję." Apsireiškimas pasirodė dar tris kartus 6,21 ir 30 gegužės. Bažnyčia žinoma dėl šio apreiškimo laikosi visiškai rezervuotai. Ji iki šiol dar jo nėra pasmerkusi, bet juo labiau ji dar nėra jo pripažinusi. Kaiką Marija liepusi pranešti Popiežiui asmeniškai, tas lieka paslaptyje. Pačiam Cornacchiola ji liepė ieškoti po visas bažnyčias kunigo, ir kalbėtis tik su tuo kunigu, kuris jam atsakys šiais žodžiais: „Ave Marija, mano sūnau, ko tu nori?" Jis tau nurodys kitą kunigą šiais žodžiais: „Eik pas jį, jis yra paskirtas tavo atvejui". Tokį kunigą, kuris jam taip atsakė jis rado po ilgo ieškojimo 28 balandžio. Jo pavardė yra Don Mario Frosi. Jis jam nurodė kitą kunigą Don Gilberto Carniel. Cornacchiola tuoj atsižadėjo klaidos ir grįžo Bažnyčios vienybėn. Pažymėtina, kad šio apsireiškimo pasėkoje yra įvykę daug grįžimų į Bažnyčią, pasitaisymų įvairių nusidėjėlių ir keistų į stebuklus panašių reiškinių. Pavyzdžiui, de. Bruno žmonių vadinamas Pietro Genna, kuris buvo taip pat tapęs protestantu ir labai keikias Cornacchiolą grįžo Bažnyčios vienybėn. Prie apsireiškimo vietos yra susikūręs pasauliečių komitetas registruoti keistiems reiškiniams panašiems į stebuklus. Iš šimtų tokių reiškinių pažymėtinas yra šitoks atsitikimas: viešbučio l'Hotel de Ville tarnautojas Carlo Mancuso, gyvenąs Bucimarra 18 visiškai nebūdamas religingas žmogus, iškritęs iš lifto, nusilaužęs kojų ir ranką nakti praleido dideliuose skausmuose. Žmonės atnešė prie jo žaizdų žemės iš apreiškimo vietos ir visą nakti meldėsi. Staiga ligonis pasveikęs iššoko iš lovos. Ar šie keisti reiškiniai yra stebuklai ir ar apsireiškimas yra tikrai antgamtinio pobūdžio sprendimas priklauso Bažnyčiai.

GINČAS DĖL KARALIŲ SEKMADIENIO

Anglijos sosto įpėdinė Elžbieta ir jos vyras lankydamiesi Paryžiuje sekmadienyje dalyvavo rungtynėse, buvo nuėję į operą ir į naktinį šokių klubą. Škotų presbiterionai pripratę labai griežtai švęsti sekmadienį, pasipiktino šituo jaunų karalių savaitgaliu ir juos spaudoje išbarė. Karališkų jaunavedžių ginti išėjo katalikų laikraštis „Universe". Jis rašo, kad karališkoji jaunavedžių pora, dalyvaudama pasilinksminimuose ne tik nieko nepapiktino, bet priešingai davė gerą pavyzdį. Jie sekmadienį buvo net dviejose bažnyčiose ir dėlto nieko blogo, kad jie likusį laiką praleido besilinksmindami. „Mes turime daryti skirtumą tarp šventumo ir ilgo liūdno veido. Mes turime atsiminti, kad šventieji kaip Tomas Morus buvo linksmi, o ne susiraukę žmonės, kad karalius Dovydas liepė tarnauti Dievui linksmai. Dėlto karališkieji jaunavedžiai ne tik nenusikalto, bet davė gražų pavyzdį Anglijai ir Škotijai. Sportas ir šokis turi savo nuosavą vertingumą, visai nepriklausomą nuo sekmadienio. Visos dienos yra Dievo dienos ir jeigu kas yra nuodėmė sekmadienį tai tas yra nuodėmė ir pirmadienį, bet kas yra gera pav., doras pasilinksminimas tai yra gera ir šiokią dieną ir šventą dieną. Mūsų motina Bažnyčia moko, kad mes sekmadieniais nedirbtume sunkių darbų, bet ji nedraudžia pasilinksminimų, Pareiga nedirbti sekmadienį sunkaus darbo yra tam, kad žmogus turėtų laiko Dievui ir rekreacijai ir į šitą dalyką reikėtų žiūrėti kaip į pirmąjį socialinės įstatymdavystės pagrindą, kuris gina darbininkus nuo tų, kurie jiems nori pagrobti laiką, skirtą Dievui ir pasilinksminimams. Reikia nepamiršti, kad nekaltas sekmadienio pasilinksminimas taip pat gali būti paaukotas Dievo garbei. Perdidelis sekmadienio suvaržymas ir išskirimas sudaro įspūdį, kad kitos šešios dienos jau Dievui nepriklauso ir jo įsakymų yra nesaistomos.

SERBŲ ORTODOKSŲ VYSKUPO BYLA

Sarajevo ortodoksų vyskupas Varnava Nastic š. m. kovo mėn. 1 d. buvo nubaustas 11 metų sunkiųjų darbų kalėjimu. Apie šią bylą yra gauta kai kurių įdomių smulkmenų. Vyskupas Varnava Nastic vos prieš metus laiko kaltinamas nusikaltimu tautai ir įvairiomis machinacijomis į kurias jis norėjo įvelti serbų ortodoksų Bažnyčią. Jaunas vyskupas į salę buvo atvestas surakintas. Į klausimą ar jis esąs kaltas jis atsakė: „Visi jūsų kaltinimai nuo pradžios iki galo yra klaidingi. Aš jums sakau, kad aš nebijau jeigu mane nužudysit." Visa serbų tauta yra prieš jus ir visas civilizuotas pasaulis jus niekina. Jūs karą jau pralošėt". Kaltinamasis vyskupas yra gimęs Amerikoje ir tas sudarė teismui tam tikrų nepatogumų. Į klausimą kieno jis yra pilietis, jis atsakė: „Aš esu abiejų šalių pilietis, ar tai jums patinka ar ne. Tačiau vieną dalyką aš žinau, kad visi garbingi serbai ir visi garbingi amerikiečiai yra atviri jūsų diktatūros ir tironijos priešai". Jis buvo kaltinamas išvystęs per didelį aktyvumą bažnytiniuose sluogsniuose ir tuo būdu nusikaltęs veikiantiems įstatymams, skaldydamas tautą. Trumpai prieš savo suėmimą, vyskupas buvo pasakęs kalbą, kurioje jis išpranašavo, kad žus visa tai, kas yra daroma be Dievo ir prieš Dievo valią. Ne tik penkmečio planas žus, bet ir penkis kart penkmečio planai žus, jeigu jie yra suprojektuoti ne Dievo garbei ir ne tautos gerovei, bet pasaulio katastrofai melo pagalba ruošti. Teismas jį klausė ar jis yra kalbėjęs, kad bus tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos karas ir, kad Maskva yra visų šitų nelaimių priežastis. Vyskupas tai patvirtino. Aš manau, sakė jis — taip kaip ir visi žmonės čia ir visame pasaulyje, kad karas tarp Amerikos ir Sovietų Sąjungos yra neišvengiamas. Pagaliau kodėl jūs mane klausiate, jūs patys tai žinote, bet būkite tikri, kad sovietai šį karą pralaimės. Vyskupas buvo kaltinamas bendradarbiavimu su cetnikais. Tarp kitko teisėjas jo klausė ar jis manąs, kad amerikiečiai ateis nuversti dabartinio Jugoslavijos režimo. Kaltinamasis atsakė: „Aš esu įsitikinęs tuo ir aš žinau, kad mūsų tauta amerikiečius su džiaugsmu priims", Vyskupas iškalbingais žodžiais atsisakė padėti komunistinės valdžios tikslams ir griauti Bažnyčios vienybę, kuri yra didelis akstinas Jugoslavijos komunistų akyje. Ši byla sukėlė didelio susidomėjimo mieste ir apylinkėje. Cetnikų organizacija jai aprašyti yra paskyrusi vieną savo biuletenio numerį.

TARPTAUTINIS KATALIKŲ SPAUDOS DARBAS

5—6 gegužės Luxemburge buvo susirinkusi tarptautinė katalikų žurnalistų komisija, kuriai vadovavo „Las Croix" redaktorius, kunigas Merklen. Dalyvavo 11 valstybių atstovai. Projektuojama, bendradarbiaujant su Vatikano įstaigomis, jubiliejinių metų proga sušaukti tarptautinį katalikiško spaudos kongresą. Bus stengiamasi taip pat tarptautinį žurnalistų biurą, jau prieš antrąjį pasaulį karą susikūrusį, išplėsti kaip profesinę katalikų redaktorių organizaciją ir ją priderinti laiko reikalams. Kartu su katalikiškomis spaudos agentūromis bus studijuojamas klausimas kaip suorganizuoti katalikiškų žinių tarptautinį tiekimą ypač tam tikslui, kad šv. Tėvo mokslas ir Romos direktyvos kaip galima greičiau ir patikimesniu keliu būtų išplatintos tarptautinėje viešojoje nuomonėje ir joje veiktų. Iš parengiamųjų darbų pažymėtinas belgų žurnalistų leidinys „Code de deontologie journalistique" (žurnalistinių pareigų kodeksas), kuris galėtų būti tarptautinio žurnalistinio darbo vadovėliu ir įkvėpėju.

MOTERŲ KLEBONŲ KLAUSIMAS DANIJOJE

Ar galima moteris ordinuoti klebonais tai yra klausimas dėl kurio jau ilgesnis laikas ginčyjamasi Danijoje. Dvasiškijos tarpe yra nepalankus nusistatymas moterų klebonų atžvilgiu. Tačiau Danijos praktikoje jau bent pora moterų klebonų yra buvę ordinuota. Dabar šis dalykas tapo teisiškai legalizuotas, pakeičiant Danijos konstituciją, S. m. kovo mėn. 3 d. parlamentas visais balsais priėmė įstatymą, palikdamas vyskupams laisvę ordinuoti moteris. Įstatymas yra taip suredaguotas, kad jeigu vienas vyskupas atsisakytų tokį prašymą patenkinti, Bažnyčios ministerija turi teisę kreiptis į kitą vyskupą. Danijoje bijomasi, kad šitas įstatymas neišvirstų į atvirą Bažnyčios skilimą. Vyskupai, kurie nesutinka ordinuoti moteris yra paskelbę bendrą raštą, kuriame iškelia priežastis prieš moterų ordinavimą, bet kartu ir persergsti, kad neįvyktų Bažnyčios skilimo.

SOCIALINIAI KLAUSIMAI KATECHIZME

Vokiečių katalikų spaudoje pasigirsta balsų, kad ligšiolinis katekizmas nėra dar įėmęs socialinių klausimų, kuriuos jis kartu su kitomis tiesomis turėtų perteikti jaunimui. Dėl tos priežasties šiandien tiek darbininkų tiek darbdavių tarpe visiškai nesiorentuojama socialinio Bažnyčios mokslo klausimais ir turima daugybė klaidingų idėjų. Didysis mūsų laiko reikalavimas yra, kad socialinis klausimas būtų jau pradžios mokykloje planingai išdėstomas. Kitoms mokykloms šio darbo pavesti negalima, nes čia eina kalba apie visiems žinotinus dalykus.

Siūloma nelaukti iki pasirodys nauja katekizmo laida ir pradžios mokykloje pradėti dėstyti socialinį Bažnyčios mokslą. Jau keturių skyrių pradžios mokyklos mokiniai turi būti supažindinami su pagrindiniais Bažnyčios nuostatais, liečiančiais socialinį ir ūkinį žmonių gyvenimą. Jau jie turi sužinoti, kad vargas bei skurdas nėra Dievo norėtas dalykas ir, kad didelė bausmė laukia tų, kurių dėka šis vargas ar skurdas atsiranda. Turtuolio ir lozoriaus palyginimas turi užimti daug daugiau vietos pradžios mokyklos aiškinimuose, negu jis užima iki šiol. Antrajame pradžios mokyklos laipsnyje (5—8 skyrius) reikėtų su socialiniais ir ūkio klausimais mokinius supažindinti gana nuosekliai, plačiai ir giliai. Tik tokiu būdu mes išeisime iš mūsų šiodieninio nežinojimo ką Bažnyčia moko šiais klausimais.

KLAUSIMAI IŠ LENINOGORSKO

Netoli Mongolijos ir Tiso aukštupyje Leninogorsko mieste būrys vokiečių karo belaisvių yra sukūręs mažą religinę bendruomenę, kurie vakarais susirinkdami diskutuoja religiniais klausimais. Tarpe tų klausimų pažymėtini yra: ar sunkus gyvenimas tėvynėje suždina atgailos dvasią? Ar sugrįžę namo mes rasime žmonių, kurie dėkos Dievui už kasdieninę duoną? Ar mes rasime žmonių, kurie džiaugsis galėdami turėti sekmadienį ir galėdami eiti į Bažnyčią. Ar broliškoji krikščionių bendruomenė bus jaučiama nepaisant valstybių rubežių?

VATIKANO VALSTYBĖ MILANO MUGĖJE

Milano mugėje Vatikanas yra išstatęs savo kultūrinės kūrybos modelį. Ten yra išstatyta gobeleno mezgyklos modelis įsteigtos Urbono VIII laikais (1623—1644), kuri dar ir šiandien veikia vadovaujama Vatikano muziejui. Yra išstatyti naujai atrastų antkapių modeliai. Šv. Petro bazilikos mozaikų fabrikas demonstruoja mozaikinius išpildymus Rafaelio, Sikstino Madonas ir Neperstojančios Pagalbos Madonas. Parodoje taip pat yra atstovaujama Vatikano biblioteka, jos observatorija, mokslo akademija, spaustuvė, fotografijos laboratorija ir kitos įstaigos.

MORALINIO APSIGINKLAVIMO SĄJUDIS

Moralinio apsiginklavimo sąjudžio steigėjui Frank Buchmann šį mėnesį sueijo 70 amž. metų. Šis sąjudis prasidėjo Oxforde, dabar jo centras yra Šveicarijoje. Pagrindinė Buchmann' o mintis yra ta, kad dabartinis pasaulis yra užmiršęs krikščionišką kalbą ir, kad jis vėl turi jos nuo ABC pradėti mokytis. Reikia vėl pasisavinti pačius elementariausius ir pagrindiniausius krikščionybės elementus. Reikia reformuoti ne pasaulį, bet patį save. Jeigu jūs pirmasias savo dienos minutes pašvęstumėte religiniam mąstymui, tai jūs laimėtumėte tai, kad diena būtų jūsų, o ne jūs dienos nuosavybė. Nors šis sąjudis yra religinis ir kilęs iš anglikoniškų sluogsnių, tačiau jis nori plėstis visų konfesijų žmonių tarpe. Dėlto jis nėra jokia tiksliai prasme paimta organizacija. Pažymėtinas šio sąjudžio santykis su politika. Jo steigėjas nesigina, kad šiame sąjudy yra ir politikos dalykų. Tikėjimas į Dievą savyje paimtas nėra politinis dalykas, bet jis tampa politiniu tada, kai valstybė jį pradeda persekioti ir pulti. Dėl tos priežasties dabar vykstąs moralinio apsiginklavimo kongresas Kalifornijoje savo dienotvarkėje turi nemaža politinių klausimų. Pažymėtina, kad į šį kongresą iš Europos nuvyko įvairių pažiūrų žmonių. Tarp kitų galima paminėti Bavarijos Landtag'o pirmininką Dr. Horlacher, kataliką ir buv. ministerį pirmininką Dr. Hžgner'į — socialistą.

MOKYTOJŲ GLOBĖJAS

Šį pavasarį buvo paskelbtas palaimintuoju „Mokyklų Brolių" kongregacijos narys brolis Benildas. „Mokyklų Broliai" yra įsteigti šv. Jono Baptisto de la Salle. Jie yra gausiai paplitę Prancūzijoje, Belgijoje, Italijoje ir Ispanijoje. Naujas palaimintasis yra prancūzas.

Šv. Tėvas priimdamas kongregacijos narius kalbėjo apie mūsų laikų pažiūras į šventąjį ir apie mokytojo darbo šventumą. Jeigu šventasis yra pasižymėjęs nepaprastais darbais ir didvyriškais atgailos aktais, tai apie jį sakoma, jog juo negalima sekti, nes tai yra nepasiekiami dalykai. O jeigu šventojo gyvenimas prabėga išvidinėje vienybėje, be įspūdingų epizodų, be skambančių žygių, daugumas yra juo nusivylę ir jame neranda jokio žavumo.

Brolio Benildo gyvenimas yra daugiau išvidinis, mąstymo ir studijų gyvenimas. Jo meilė ir kančia buvo jo mokiniai. „Kaip daug mokytojų — sako Šv. Tėvas — per ištisus metus, per visą ilgą savo gyvenimą turi pakelti šitą lėtą martyriją, vykdomą jų mokinių, kurie visai nesijaučia, kad daro skausmo? Broliui Benildui kartą yra išsprūdęs žodis, kuris duoda progos įžvelgti į mokytojo ir direktoriaus naštą: jei mes neturėtume tikėjimo, mūsų profesija būtų labai sunki. Su vaikais yra daug sunkumų, bet tikėjimui padedant kaip viskas pasikeičia! Net protingi ir geri vaikai — tęsia toliau Šv. Tėvas — šalia paguodos, kurios jie duoda, dažnai yra varginantys savo lengvapėdiškumu, išdykavimu ir nesupratimu pačių paprasčiausių dalykų. O paskui, kai jie vos tik užauga, palieka mokyklą ir pereina į kitas rankas, užmiršta savo mokytojus, kurie kantriai pradeda savo darbą su nauja generacija. Ir taip metai iš metų. Bet jeigu būtų tik tas, tai būtų idealu. Tačiau šalia tų vaikų, kurie pateisina savo mokytojų rūpesti, kiek yra tokių, kurių visas auklėjimo rezultatas yra tik daug prakaito ir ašarų".

Šv. Tėvas tikisi, kad palaimintasis brolis Benildas bus galingas globėjas ir pavyzdys visiems mokytojams; pasauliečiams ir vienuoliams. Jo globai Šv. Tėvas paveda ir „visas tas puikiasias katalikiškas mokyklas, dėl kurių kyla audros, daugiau ar mažiau jų egzistencijai grąsindamos".

KOVA UŽ RELIGIJĄ AMERIKOS MOKYKLOSE

Vyriausiojo teismo sprendimas nepalankus religijos mokymui valdžios mokyklose J. A. V. buvo iššauktas vienos moters, Mat Illinois valstybėje katalikams, protestantams ir žydams buvo leista religijos mokyti pamokų metu valstybinėse mokyklose. Nesidomintieji religija mokiniai tuo laiku kitose klasėse dirbdavo kitą darbą. Vieno universiteto profesoriaus žmona apskundė Illinois teismui mokyklos vadovybę, kad ji laužo Bažnyčios ir valstybės atskirimo įstatymą, leisdama mokyti religijos pamokų metu. Ji pareiškė, kad dėl tos priežasties jos sūnus nesilankąs į religijos pamokas savo draugų būdavo pažeminamas. Ji reikalavo uždrausti religijos mokymą mokyklose. Byla atsidūrė aukščiausiame Amerikos teisme, kuris savo nutarimą paskelbė šiais žodžiais: „Mes atnaujiname mūsų įsitikinimą kad mūsų krašto likimas rymo ant įsitikinimo, kad visiškas atskirimas Bažnyčios ir valstybės yra geriausias dalykas valstybei ir religijai." Iš šio teismo sprendimo yra praktiškai padaromos šios išvados: 1. Mokyklų patalpos negali būti naudojamos religijos pamokoms, 2. Bažnyčios patalpos taip pat negali būti naudojamos religijai mokyti pamokų metu, 3. parapijinės mokyklos neturi teisės niekada gauti valstybinės paramos, 4. Valstybinių mokyklų autobusais gali veitui naudotis ir parapijinių mokyklų mokiniai, einant kitu ankščiau padarytu sprendimu, 5. Šv. Rašto skaitymas 36 valstijose jį neaiškinant ir „Tėve mūsų" malda prieš pamokas atrodo šio teismo nutarimu nėra paliesti, 6. Religiniai pasikalbėjimai šv. Rašto temomis mokykloje yra draudžiami, 7. Tėvų raštiškas sutikimas mokyti religijos neturi teisinio pagrindo, 8. Mokyklos patalpų panaudojimas pamaldoms, kur nėra bažnyčių sekmadieniais nėra šio įstatymo draudžiamas. Šia proga iškyla dar vienas klausimas būtent kaip elgtis su religine medžiaga, dėstant kitus mokslo dalykus, pvz. muziką, istoriją, meną ir t. t. Tarp aštuonių vyriausiųjų teisėjų, pasisakiusių prieš religiją mokyklose tik Jackson, buvęs Nürnbergo bylos pirmininkas pareiškė atskirą nuomonę. Jis mano, kad visiškas religijos išskirimas iš mokyklos yra neįmanomas dalykas. Gal būt — rašo jis — galima supasaulinti visiškai matematiką, fiziką ir chemiją, bet kaip galima mokyti meno istorijos, draudžiant ką nors mokiniams pasakyti apie religijos įtaką menui. Muzika be bažnytinės muzikos, architektūra be katedrų, tapyba be šv. Rašto dalykų būtų ekscentriška ir nepilna. O tačiau religinis įkvėpimas, kuris iš šitokių pamokų kyla yra stipresnis net negu tiesioginis religinis pamokslas. Net biologijos, net gamtos mokslo negalima mokyti nepaliečiant pasaulėžiūrinio klausimo. Literatūros mokymas apleidžiant religinę literatūrą būtų labai susilpnintas.

DIDELIS KUNIGŲ TRŪKUMAS PIETŲ AMERIKOJE

Amerikos laikraščiai skelbia skaičius, iš kurių aiškėja didelis kunigų trūkumas pietų Amerikoje. Brazilijoje 40 milijonų gyventojų yra tik 6.000 kunigų, Argentinoje 12 milijonų katalikų yra 1.400 kunigų, Bolivijoje 3 milijonams katalikų yra tik 400 kunigų, Paragvajuje 75 kunigai aptarnauja vieną milijoną katalikų gyventojų, Nikaragua 500.000 katalikų yra tik 150 kunigų, Hondure vienam milijonui katalikų yra tik 90 kunigų. Palyginus su šiaurės Amerikos kunigų ir tikinčiųjų santykiu Brazilijoje trūksta 54.000 kunigų, Argentinoje 17.800, Kolumbijoje virš 12.000, Peru 2.300, Salvadore 2.600 ir Nikaragua 650 katalikų kunigų.

— Atsakydamas į dovanas, kurias Japonijos imperatorius Hirohito buvo pasiuntęs šv. Tėvui, Popiežius Pijus XII pranešė imperatoriui, kad jis jam pasiųs savo atvaizdą ir japonišką laidą filmos „Pastor Angelicus", kuri vaizduoja popiežiaus gyvenimo ir darbo dieną.

— Priimdamas šešto tarptautinio chirurgų kongreso proga keletą šimtų chirurgų, popiežius Pijus XII iškėlė kokia didelė atsakomybė ir našta gula ant chirurgo pečių. Prieš jį atsistoja labai sunkūs ir labai komplikuoti uždaviniai, kurių reikia padaryti teisingą sprendimą. Popiežius chirurgams priminė Dievo įstatymą, draudžiantį nutraukti nėštumą.

— Anglų katalikų spauda praneša, kad šiuo laiku Sibire yra apie vienas milijonas katalikų. Daugumas jų gyvena priverstinųjų darbų stovyklose ir yra traktuojami kaip nusikaltėliai. Jokiam kunigui neduodama teisė laikyti šv. Mišias ar teikti sakramentus. Kotalikų daugumą sudaro žmonės, kilę iš Pabaltijo kraštų ir Lenkijos.

Naujasis Gyvenimas

Religinės kultūros laikraštis. Ketvirtieji metai Nr. 11(44) 1948 m. birželio 15 d. „The New Life" Lithuanian magazin of religious cultur. Autorized by Headquarters European Command Civil Affairs Division Authorisation for United Nations Displaced Persons Publication No. UNDP 207, 11 March 1948. Publisher Rev. Vytautas Bagdanavičius, (13b) München 27, Lamontstr. 21. Circulation 2.000 copies Bi-weekly. Spargirokonto Nr. 1180 Städt. Sparkasse München. — Kaina 1,50 RM. — Printed by Haas & Cie., Augsburg.